

Helmi Tohvelmanni mälestuspäev

Juba üheksandat korda oli oktoobri algus Väätsa valla rahvale pidulik. Väätsa vallast Lõõlast on pärit Helmi Tohvelmann (1900–1983), kes on hästi tuntud Eesti teatrimaailmas. Oli ju Helmi Tohvelmann lavakunstikateedris lavalise liikumise ja tantsu õpetaja aastatel 1957–1981. Ta oli noorte näitlejate armastatumaid õppejõude.

Helmi Tohvelmanni sünniaastapäeva tähistati seekord Väätsa mõisa kaunis restaureeritud saalis.

Tänuväärne traditsioon on seegi, et sel päeval tunnustatakse Järvamaa tublimaid maakoolide õppureid.

Äramärkimist leidis seekord 6 õpilast. Edukaima maakooli õpilase tiitli sai sel aastal Mari-Liis Rohusaar Roosna-Alliku põhikoolist. Teda premeeriti kaupluse *Vaaros* kinkekaardiga. Preemiat rahastab aastaid paidelane Anne Oja, Helmi Tohvelmann oli tema vanatädi.

Helmi Tohvelmannil endal lapsi ei olnud, kuid sugulaste lastesse suhtus ta suure tähelepanuga, pidas neid alati mees.

Seejärel kuulutati välja Teatri-liidu Helmi Tohvelmanni nimelise preemia võitja, tänavu on see

Hilje Murel (pildil). Intervjuus Anne Tuulingule rääkis Hilje Murel oma näitlejateest Viljandi *Ugalas* ja *Vanemuises*. Tema jutustust toetasid filmilõigud lavastustest “Don Carlos”, “Libahunt” jt. Praegu töötab Hilje Murel Eesti Draamateatris.

Meeldejävvaid hetki Väätsa mõisas Helmi Tohvelmanni mälestuspäeval oli veelgi. Helmi Tohvelmanni meenutasid videofilmi vahendusel Aarne Üksküla ja Anu Lamp. Muusikaliselt ilmetasid üritust Türi Muusikakooli noored.

Enne koosviibimist oli käidud kalmistul Helmi Tohvelmanni haua ja Lõõlas Kuuramatsil tema sünnikohas, kus asetati mälestuskivile lilled.

Siinkohal tuleb tänada Väätsa põhikooli õpetajaid, kes peale laste õpetamise tundides teevad ka kultuurialast silmaringi laiendavat tööd. Erilised kiidusõnad ürituse algatajale ja korraldajale — õppeala juhatajale Anneli Mandile!

Mälestuspäeva lõpul vaadati ja kuulati üheskoos Tallinna Linna-teatri etendust “Eesti teatri laulud”. Meeldejäävat jagus kõigile, kes Väätsa mõisa saalis viibisid.

EDA MILISTVER

Viljandi. Johan Laidoneri ratsamonument.

ANTS TAMME foto

Endised koolijuhid Ida-Virumaal

Kaheteistkümnendat korda tulid ühel sügisel nädalavahetusel kokku koolijuhid-veteranid. Seekord külastati Ida-Virumaa koole ja tutvuti Sillamäe, Narva, Narva-Jõesuu ja Jõhvi vaatamisväärsustega ja tähtsate ajaloo-sündmuste paikadega.

Ida-Virumaaga tutvumine algas Sillamäe linnast, kus mina ega paljud teisedki polnud kunagi käinud, oli ju Sillamäe vene ajal suletud linn. Kõigepealt külastati Sillamäe Vanalinna Kooli, kus õpib 550 vene rahvusest last. Endistele koolijuhtidele meeldisid hästi korras ja hoitud koolimaja, rõõmsameelsed õpilased, eriti aga direktori, korealanna Irina Lju ladus eesti keel, kui ta andis selgitusi oma kooli kohta. Meeldis kooli kooride kontsert. Õpilased olid mitmehäälsed laulud hästi ära õppinud, laulsid selgelt ja kõlavalt. Vene rahvusest õpilased olid ära õppinud ka mitu eestikeelset laulu. Endiste koolijuhtide erilisel soojal vastuvõtu osaliseks sai ühendkooride lauldud Renee Eespere “Ärkamise aeg”. Selle esimese kohtumise järel hajus eelarvamus, justkui oleks Ida-Virumaa küllaltki eestivaenulik venekeelne piirkond.

Sillamäe linnaape Ain Kivioja võttis meid vastu linnavalitsuses. Linnavalitsuse torniga hoone, mille on projekteerinud Peterburi

Linnapea selgitas, et ta peab olema hästi tolerantne, et eestlasena on ta õppinud vaikima nende otsuste puhul, mis talle küll ei meeldi, kuid mida toetab enamik venelastest linnavolinikke, et on vaja teha palju kompromisse. Linnapea rõhutas, et Sillamäe ei ole ainult *Silmet*, nagu mujal elavad inimesed sageli arvavad, vaid Sillamäe on mitmekesise majandusega linn.

Järgmisena sõideti Narva. Põgusalt tutvuti Tartu Ülikooli Narva kolledžiga, kus koolitatakse peamiselt vene rahvusest noori õpetajateks. Vaadati uue kolledžihoone maketti, mille ehitamiseks

Narva kutsekooli direktor Margus Ojaots tutvustab oma kooli.

kaks kodu-uurimuslikku raamatut. Tema luuleread “Te ärge minge närvi, et olin punast värvi, sest minu elutee läks läbi EKP” iseloomustavad tabavalt kõigi seitsmekümnete ja vanemate endiste koolijuhtide eluteed.

Laupäeva hommikul tutvuti Narva kutsekooliga. Direktor Margus Ojaots tutvustas kutsekooli olevikku. Kaasaegse moodsa tehnoloogiaga suhteliselt tagasihoidlikult varustatud endiste üldhariduskoolide direktorite suud jäid imestusest lahti, kui nägid seda nüüdisaegselt sisustatud kutsekooli, kus ainuüksi aparaatide ja masinate bilansiline maksumus on 100 miljonit krooni. Kutsekoolis õpib 1600 enamasti vene rahvusest õpilast. Õpitavaid erialasid on kümme. Lisaks eriala õppimisele kulutatakse koolis palju tunde eesti ja inglise keele õpetamisele. Direktor arvas, et polegi vaja mingit erilist keele- ja integratsiooni poliitikat, sest nende kooli lõpetanud noortest saavad niigi eesti keelt kõnelevad ja Eesti riigile lojaalsed kodanikud.

Päevasüdamas tutvuti Narva linna ajalooliste vaatamisväärsustega. Vaadati nii Rootsi lõvi kui Vene tanki T-34. Giidiks oli haridusministeeriumi asekancler Katre Raik, kes mõned aastad tagasi oli olnud TÜ Narva kolledži

arhitektid, sarnaneb välisuselt nii luteri kirikuga kui ka Põhjamaade linnade raekodadega. Sillamäe linn tekkis pärast sõda, kui diktioneerimisele leiti uraani, mida hakati tootma. 1952 küll uraani tootmine lõpetati, kuid linn oli tekkinud ja laienes. Linnaõigused sai ta 1957. a. Praegu on linnas 16 500 elanikku, kellest ligikaudu kolmandik on Eesti kodanikud, kolmandik halli passi omanikud ja kolmandik Venemaa kodanikud.

21-kohalises volikogus on 3 Eesti kodanikku, neist üks on eestlane. Küsimusele, mis keeles toimuvad volikogu istungid, vastas linnaape, et muidugi vene keeles. Kuigi seaduse järgi peaksid istungid toimuma eesti keeles, pole ju mõtet rääkida keeles, millest pooled volikogu liikmed aru ei saa.

on Euroopa Liidu fondidest saadud 115 miljonit krooni ja mis suure tõenäosusega ehitatakse Narva rae-koja parempoolsele tiivale. Käidi ka Narva Hermannini kindluses ja selles olevas muuseumis.

Õhtul oli väike koosviibimine, kus mälestati neid koolijuhte, kes viimasel aastal on meie hulgast maa-latele lahkunud. Õnnitleti ümarguse sünnipäevaga hällilapsi. Kaheksakümneks sai Harjumaa Lagedi kooli kauaaegne direktor Sven Sagris, kes osaleb praegugi aktiivselt oma piirkonna haridus-elus ja on hiljaaegu välja andnud kaks kodu-uurimuslikku raamatut. Lääne-Virumaa Põlula kooli kauaaegne direktor Ilmar Järg sai seitsmekümneks. Viimasel ajal on ta hõivatud koolimuuseumiga ja on välja andnud neli luulekogu ja

direktor. Eesti rahvusest inimesi on umbes 3 protsenti 60 tuhande Narva elaniku hulgas. Küsimusele, kas Narva on Eesti või Vene linn, vastas ta diplomaatiliselt: “Narva on linn Eestis.” Muigamisi arvas Katre Raik, et Eesti rahatähtede järgi on Narva Eesti tähtsaim linn, sest 1-kroonisel on kujutatud Tallinna, 2-kroonisel Tartut, Narvat aga neist suuremal rahatähel — 5-kroonisel.

Koolijuhid-veteranid käisid ka põgusal ekskursioonil Narva-Jõesuus. Viimasena vaadati Jõhvi kaunist kontserdimaja. Lisaks kaunile interjööri-le köitsid viimases eriti tähelepanu vastavalt vajadusele kas tõusev või langev lava ja kontserdisaali põrand.

JUHAN MÄRJAMA
tekst ja fotod

Videvik

Asutatud 1990

Meist kõigist miski maha jääb

Lehesadu on käes, hetk hingetõmmet enne suurt sügist, enne äraminekuid. Nagu alati on olnud, põlvest põlve. Võib-olla tuleb tänavune aastalõpp veidi teisiti. Talveks valmistumise argiaskeldusi, kartulite ostmist ja õunamahla tegemist, briketi ja puude hankimist varjutab aina korduv hoiatamine, et rasked ajad on alles ees, et kroon jõudsasti kahaneb, varsti ei jagu pensionist enam leivarahaks, muust hädapärasest rääkimata. Kõik võib ju tulla, aga pidev kuradi seinale maalimine ei kaunista seina ega aita maalijat. Eesti on juba kord selline tuulepealne maa, kus lillelist karnevaliaega pole kunagi olnud, sestap me teame, et kui kuidagi ei saa, siis kuidagi ikka saab. Ja saamegi, kuni päevi on antud.

Ikka jääb üks sügis kellelegi viimaseks. Nüüd läks ära Urmas Ott. Tema kaasteelised, sõbrad, suure ande austajad tunnetavad tekkinud tühikut nii oma igapäevas kui Eesti meediamaastikul. Ära läks Dagmar Normet, üks väheseid Ernst Idla õpilasi, see väike Daaga Rubinštein, kellele ühel ajal ülikoolis öeldi, et kui ta nüüd kohe ei evakueeru, siis ei saa juuditari kaitsta siin Eestis enam keegi. Sellest tema valushellad mälestusraamatud. Urmas Otist on jäänud saadete salvestused, lugemislaua ka mitu mõttetihedat teost. Kaks ärateelist, kes on järelopõlvedele jätnud midagi igikestvat ja püsiväärtuslikku — oma raamatud.

Just äsja algasid Tartumaal raamatukogupäevad, mis kestavad oktoobrikuu lõpuni, juhtlauseks “Loeb see, mida loed”. Päevi avades ütles Kõrveküla raamatukogu juhataja Hele Ellermäe: “Lugemine on mõistuse vaimne treening, lugemisvara kujundab inimese mõtteid ja annab oskuse neid väljendada. Raamatu kui mõistuse tervisekeskuse roll on muutunud üha olulisemaks.”

Raamat on aidanud maarahval eesti rahvaks saada, on loonud meie rahvusliku identiteedi, väidab Rein Veidemann.

Pühapäeviti tõstis mu vanaisa lauale suure raskete puukaantega piibli, mis on trükitud 1739. aastal. Selle kõrval oli tal lugeda jutlusteraamat, mille esilehel kiri “Ostetud musta härja raha eest Tooma poolt”. Kust sai mu vanavaar seal kaugel Hiiumaa külas raamatuid? Kas müüs kirikhärra rahvale vaimuvara? Või sõitis kalamees ja suure pere isa mandrimaale kirjasõna hankima? Seda tean kindlasti, et must härg oli vaesele kaluriperele suur varandus. Aga raamat oli vist suurem.

Sageli räägitakse sellest, et arvuti- ja teleriajastu tapab lugemisharjumuse, et raamatule ei ole meie elus enam ruumi. Mida Juku ei õpi... Aga ega Jukul olegi lihtne lugemist igapäevaharjumuseks saada.

Uus riigieelarve tõstab käibemaksu raamatutele ja ajakirjandusele ligi poole võrra, see hakkab olema enam mitte 5 %, vaid nüüd juba 9 %. Otse loomulikult tõstab see raamatute niigi kõrget hinda. 1963. aastal maksis John Steinbecki “Me tusameele talv” 40 kopikat! Praegu? Olgu öeldud sedagi, et jõukates Euroopa riikides ei ole kirjasõnal üldse käibemaksu. Hiigelsuured kodused raamatukogud, mille najal on kasvanud raamatuinimesteks mitu põlvkonda, need kodukogud on eakate inimeste maailm, nende oma, kelle pikk päevatee hakkab lõpule jõudma. On tore, kui meie lahkudes raamatud oma raamatuelu saavad jätkata, kui oleme suutnud nad tähtsaks teha ka meie järglastele. Aga kui see nõnda ei ole? Tean Tallinnas mitut kasutatud esemete poodi, kõrvuti jalavarjude ning rõivatükikidega on ka väärtkirjandust. Raamatuid seal enam vastu võtta ei taheta. Üks kaupleja ütles suisa: “Ootan, kuni töömees tuleb, need siit ära prügikasti viib, nõukaaegne praht.”

Tõsi, vene ajal ilmus nimetusi suhteliselt vähe ja tiraažid olid tohutud, tõsi seegi, et kaugeltki kõik, mis ilmus, ei väärinud metsapuude langetamist, kummatigi jõudis siis meieni väga suur hulk eesti klassika ja maailmakirjanduse varasalvest, seda sõnamestrite loomingut, mis on euroopaliku kultuuri alus. Tõsi, need ei olnud klantspaberil ja hirmuhkes kujunduses, ent nad olid (on) olemas. Vaadake raamatupoodides ringi — kui vähe seal kergekaalulise kõrval jääva väärtusega teoseid leidub! Ja vaadake uustrükkide hindu! Kummatigi üsna paljut on olemas vana- mais väljaandeiski. Kus? Kodudes muidugi. Õpilased on hädas kohustusliku kirjandusega, koolikogude ja rahvaraamatukogude üks-kaks eksemplari on ajuti tilk kuumale kerisele. Omal ajal korjas kaitseministeerium sõduritele lugemisvara. Olles järjekordset raamatuhädalist näinud, mõtlesin kõigile neile varamutele, mis meist maha jäävad. Kas haridusministeerium tõesti kooliraamatukogude täiendamist ei taha? Kas sotsiaalministeerium ning kohalikud omavalitsused on veendunud, et ei hooldekodud, päevakeskused, sotsiaalmajutusasutused ega haiglad vääri oma raamatukogu?

Kokkuhoiu ajal oleks ju päris mõttekas hankida vähemalt osa teoseid neilt, kes tunnevad rõõmu sellest, kui raamat uued lugejad leiab. Raamatute prügikasti tassijat ootama jääda on liiga masendav, neist tuleriitu teha veelgi masendavam. Meist kõigist jääb maha häid mõtteid ja häid tegusid. Need võiksid edasi kesta. Ka raamatute kaudu, uute lugejate jaoks.

IMBI JELETSKY

Kolmveerand sajandi eest oli Hellenurme jõudsalt arenev kaunis paik, sinne Middendorffidele kuulunud mõis oli laialt tuntud — see oli ju andnud Venemaa ja Euroopa teaduses kaks kaalukat rolli mänginud loodusteadlast. Siinmail ehitati ka kolhoosipäevil — sellenimeline majand oli heal järjel. Kui aga Eestis lõppes suurmajandite aeg, siis kippus elu Hellenurmes soikuma, hooned luitusid ja põllud jäid sööti ning mõnigi inimene hakkas paremat elupaika otsima.

Kümne aasta eest valiti Palupera valla volikogu esimeheks Hellenurmes sirgunud **Vambola Sipelgas**. Pärast EPA lõpetamist töötas noor insener kümnekond aastat Jõgevamaal, juhatahes sellest suurema osa Jõgeva EPT Liikuvat Eriehitustööde Mehhaniseeritud Kolonni. Kodukohta tuleku järel oli ta viis aastat Hellenurme kolhoosi esimees ja kui Maarjamaal tõmmati suurmajandite ajale joon alla, siis teenis 7 aastat igapäevast leiba eraäris. Samal aastal, kui algas mehe vallavoliniku põli, võttis ta enda peale Hellenurme lasteaia ja hooldekodu juhtimise — see oli inimestele nii vajalik arenev valdkond, kus sai ennast teostada ja ka kodukandi arengule kaasa aidata. Mõlemad asutused asusid ajahambast puretud mõisahäärberis, hooldekodus oli inimest viisteist ja lasteaia rühmas 18 last. Ehk teisisõnu — see oli siis pisike ja jõuetu vallaasutus.

Eneseteostus töös

Ent hoolekanne oli tegevusala, kus seisis ees suur ja paljusid inimesi hõlmav töö. Loodi MTÜ *Hellenurme Mõis*. Tegevdirektor Vambola Sipelgas otsis koos mõttekaaslastega raha häärberi kordategemiseks. Remonditi esimese korruse kasutamata ruumid, tehti saun ja suurendati hooldekohtade arv viiekümnele. Teiseks sammuks oli tühjalt seisnud kortermaja renoveerimine 60 hoolealuse jaoks.

Vallavolikogus kaaluti asja ning otsustati: kui Hellenurmes oleks ajakohane hooldekeskus, siis oleks kohalikel tööd ja teenistust, asula muutuks kenamaks, siinsed elutingimused paremaks ning see tõmbaks siia uusi elanikke, nii et vald peab seda ettevõtmist igati

Hellenurme kiire areng

Vambola Sipelgas.

toetama.

2004. aastal valmis sotsiaalministeeriumi uuring hooldusvajadustest Eestis kuni aastani 2015, mis kinnitas, et lähiaastatel kasvab märksa vajadus hooldekodukohtade järele. Hooldekodudes peavad aga olema ajakohased tingimused: hooldekodu elanikul on õigus inimväärsele elule. Vambola Sipelgas rõhutab sel puhul ka uue kultuurisituatsiooni rolli: kui kunagi oli Eestimaa peredes endastmõistetav, et tõbist või vanadusnõtra inimest pidas perekond oma kodus, siis hiljem mindi kodust kaugemale õppima ja sadade kilomeetrite taha tööle, vanematega kohtuti harva. Ja kui vanainimene hakkas igapäevast hooldust vajama, siis polnud lapsed harjunud isa või emaga koos elama, neil ei ole selleks ka ruumi ega võimalusigi, nii et vajadus hooldekodude järele meie elu arenedes ei kahane, vaid pigem kasvab.

60-kordne kasv mõne aastaga

2004. aasta lõpus algas Lõuna-Eesti Hoolduskeskuse projekteerimine, poole aasta pärast löödi kopp maasse ja 1. novembril 2005 anti esimene korpus käiku. Iga järgmine aasta lisas uue korpuse ning tänavu 7. novembril on viimase korpuse ja administratiivteenindusmaja käikulaskmise päev

ehk teisisõnu — kogu hooldekeskus on valmis. Voodikohtade arvult (310) on Lõuna-Eesti Hooldekeskus siis suuruselt teine Eesti üldhooldekodu. Toad on avarad, igaühes tualett ja igal toal oma rõdu, mida hoolealused väga hindavad. Toas on 2 – 4 hoolealust, on üksiktubasidki.

Igas korpuses on oma pesumaja ja saunad. Uues hoones on suurepäraseid võimalusi mitmesuguste huvialade harrastamiseks. Seal on ka ruumid meditsiiniteenuste osutamiseks ja mitmete teraapiate tarvis. Kogu kompleksis on arvestatud liikumisraskustega ja ratastooliklientide vajadusi. Uues hoones on oma poekenegi.

Aasta ja ehitis

Hellenurme hooldekodu elanikel on oma tubades lähedust küllaga. Teenustasu on aga alla Eesti keskmise, ka 2009. aastal maksab klient 275 krooni päevas ehk 8000 krooni kuus. Kulud ja laenu kaetakse Hellenurmes tänu voodikohtade heale ärakasutamisele ning töötajate (praegu on neid 57, peatselt 70) palgadki on veidi üle keskmise, et head kaadrit leida-hoida. Siin on praegu inimesi 31 omavalitsusest üle Eesti, nende hulgas palju tallinlasi. Kui kümnekonna aasta eest maksid omavalitsused paljude hoolealuste puhul teenustasu osa, mida inimese pension ei katnud, siis nüüd on kolmandik kuni kaks viiendikku neid, kel aitavad teenuse eest tasuda omaksed. “Küllap on eelkõige sellega seotud tõik, et kui mõne aastast tehti meie 110 hoolealusele aastast napilt veerandsada külastust, siis nüüd on igal nädalavahetusel selle maja ees mitu külastajate autot,” ütles tegevdirektor.

Hooldekeskus on mõne aastaga kasvanud Palupera valla suurimaks tööandjaks, kelle aastaeelarvet võib ka valla omaga julgelt võrrelda.

(Järg 3. lk.)

Lõuna-Eesti Hoolduskeskuse uued hooned Hellenurmes.

—Videvik—

MTÜ *Ajaleht Videvik*

Paldiski mnt 36A, 10612 Tallinn.

Tel ja faks **672 0986**, e-post: videvik@videvik.ee

Videvik internetis: <http://www.videvik.ee/>

Trükk: PRINTALL.

Väljaandja ja peatoimetaja **Ants Tamm (672 0986)**.

TOIMETUS: asetoiimetaja **Imbi Jeletsky (672 0985)**, vanemtoimetaja **Asse Soomets (672 0985)**.

KORRESPONDENDID: Avinurmes **Elle-Vaike Kiik** (527 6102), Elvas **Jaan Kappo** (745 6062), Haapsalus **Ülo Sain** (53 320 436), Kolgal **Vello Pae** (607 7261), Kuressaares **Enda Naaber** (511 6419), Kärklal **Endel Saar** (469 1067), Põlvas **Enn Esko** (799 5779), Pärnus **Mait Murumets** (443 7292), Raplas **Juhan Märjamaa** (506 1142), Tartus **Heldur Jõgioja** (749 9242), Valgas **Oliver Uibo** (764 2184), Võrus **Liina Valper** (782 3522).

Kaastööle lisada autori nimi, isikukood ja postiaadress. Toimetust kaastöid ei retsenseeri ega tagasta.

Pretensioonidega lehe kohaletoiimetamise asjus pöörduda Eesti Posti kohalikkukontoris.

Pensionäri koht ühiskonnas

AARE KITSING

Inimese koht ühiskonnas määrab tema materiaalne ja psühho-sotsiaalne olukord.

MAJANDUSLIK OLUKORD

Majanduslikku olukorda hinnatakse inimeste sissetulekuid arvestades ja selleks on rakendatud mitmeid hindamismeetodeid.

Suhteline vaesus

Üheks majandusliku olukorra näitajaks on võetud nn suhtelise vaesuse määr, selleks loetakse 60 % riigi elanike mediaansissetulekust. Sellest madalama sissetulekuga isik on ühiskonnas suhteliselt vaene.

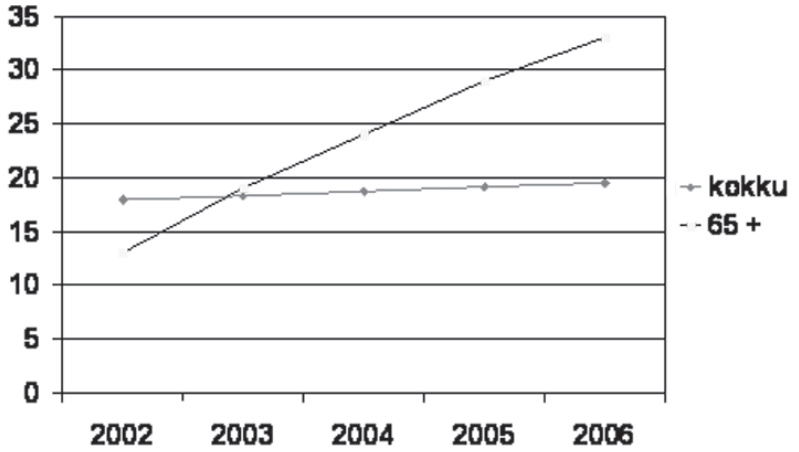
Mediaansissetulek määratakse järgmiselt. Kõik leibkonnad järjestatakse sissetuleku järgi ja määratakse mediaan, s.o selline arv, millest täpselt poolte leibkondade sissetulek on suurem ja poolte oma väiksem. Leibkonna sissetulek arvutatakse leibkonna kogu sissetulekut ja selle leibkonna liikmete (tarbijate) arvu arvestades. Esimest leibkonna liiget arvestatakse koefitsiendiga 1,0, iga järgmist leibkonna täiskasvanud liiget koefitsiendiga 0,7 ja kuni 16-aastasi lapsi koefitsiendiga 0,5. Neid koefitsiente nimetatakse tarbimiskaaludeks. Mõnikord on suhteks võetud 1,0 : 0,8 : 0,5 või isegi 1,0 : 0,5 : 0,5.

Kahest keskmist pensioni saavast pensionärist koosneva leibkonna sissetulek on (näiteks) $2 \times 4560 = 9120$ kr, arvutuslik koefitsient $1,0 + 0,7 = 1,7$ ja mediaansissetulek seega $9120 : 1,7 = 5365$ krooni.

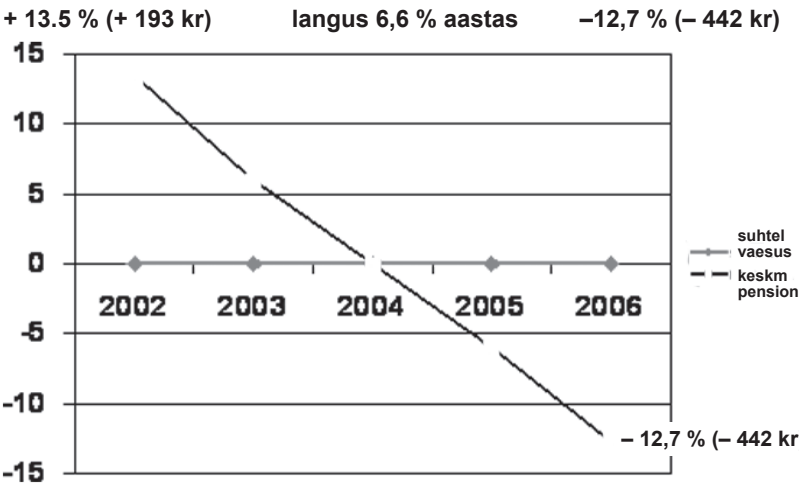
Hiljuti avaldatud andmed suhtelisest vaesusest näitavad vaesuses elavate perede osakaalu ohtlikku kasvu (graafik 1).

Suhtelises vaesuses elas seega 2002. a 17,9 % elanikest, 2006. a 19,5 %. Vaeste arv kasvas 1,6 %. Samal ajal kasvas vanusegrupis 65+ vaesuses elajate arv 2002. a 13 %-lt 2006. a 33 %-le. Kasv 20 % ja kasvutempo 5 % aastas! 65+ vanusegrupi osakaal oli 2002. a 12,5 % vaestest, 2006. a aga juba 29 %! Arvestades ka nooremaid kui

Graafik 1. Suhteline vaesus Eestis

Graafik 2. Suhtelise vaesuse ja keskmise pensioni suhe

65-aastasi vanaduspensionäre, oli 2006. a vanaduspensionäride osakaal 38 – 40 % vaestest. Arvestades kõiki pensionäre (rahva-, tootja-kaotus- jne) oli pensionäride osakaal 65 – 68 %. Täna on see suhe veelgi muutunud, pensionärid võib arvata vaeste hulka ilma erilisi ja keerulisi tõestusarvutusi tegemata.

Pensionäride kasvavat osakaalu vaeste hulgas põhjustab keskmise pensioni tunduvalt väiksem kasv, võrreldes keskmise palga ja sellest tuleneva mediaansissetuleku ja suhtelise vaesuse määra kasvuga.

Nagu graafikult 2 on näha, ületas 2002. a keskmine vanaduspension (1620 kr) suhtelise vaesuse määra (1427 kr) 193 krooniga, s.o 13,5 %, ja keskmist pensionäri ei loetud vaeseks.

2006. a langes keskmine vanaduspension (3038 kr) allapoole suhtelise vaesuse määra (3480

kr) juba 442 krooni, s.o 12,7 %. Seega langes pension nelja aastaga suhtelise vaesuse määraga võrreldes 26,2 %, s.o kiirusega 6,6 % aastas. Tänavune keskmine pension on juba 900 – 1000 krooni allpool suhtelise vaesuse piiri. Täpsemad statistilised arvutused saame tänavuse kohta alles 2010. aastal ja tulemus võib olla veelgi halvem.

Euroopa Liidu meetodika järgi arvutatav suhtelise vaesuse määr ei väljenda aga elanike tegelikku majanduslikku olukorda. Samas Euroopa Liidu majandus-, tarbimis-, elamis- ja sotsiaalse suhtlemise ruumis, enam-vähem sama tarbimishinna tasemega, kuid kordades erineva palga ja pensioniga riikides tuleks vaesust väljendada, arvestades Euroopa Liidu keskmisi näitajaid ja konkreetse riigi vastavaid näitajaid. Euroopa Liidu koondtabelis toodud andmete järgi elab suhtelises vaesuses

(sotsiaalseid siirdeid arvestamata) Eestis 25 %, Saksamaal 26 % ja Soomes 29 %. Lööme neid pika puuga! Samas on Saksamaal palk 4 korda ja pension 8 korda suurem, eluasemekulud meiega võrreldes samasugused, toiduained aga tunduvalt odavamad (hinnataseme võrdlus — mai 2008. a — Saksamaal Bad Mergentheimi linn, Eestis Tallinna *Selver*).

Tabel 1. Toidukaupade hinnad kroonides

	Eestis	Saksamaal
Piim 3,5 %	12.90	9.50
Juust	140–180	86–94
Kurk	46–49	7.80
Või	23.10	18–22
Maasikad	88–180	31–47
Leib	20–30	15–30
Õlu	alates 9	7.50
Dieetmoos	46	28
Apelsin	18.50–24.50	31.30
Läti sprotid	8.90	15.60

Soomega võrreldes oleme vaeste arvult 4 punkti võrra paremad, s.t Soomes oleks nagu vaeseid tunduvalt rohkem. Tegelikult on sellised võrdlused naeruväärsed. Mõned eurod allapoole Soome vaesuspiiri (900 eurot = 14 000 Eesti krooni) elav soomlane on vaene, mõni kroon meie 3480-kroonisest vaesuspiirist suurema sissetulekuga eestlane aga rikas (2006. a andmed)!

Toidukaupade hindadega oleme aga samuti jõudnud juba Soome tasemele, mõnes osas aga mööda läinud (või, kartul, munad, rapsiõli, apelsinimahl, piimašokolaad jne — *PM* 09.10.08).

Isegi viina hinna 5 %-line vahe kaob varsti.

Et sissetuleku suhtelisusele tuginev arvutusmeetodika ei väljenda tegelikku vaesust, püüame selle määrata Eesti Pensionäride Ühenduste Liidu poolt 2008. a mais korraldatud pensionäride tarbimisstruktuuri ja toimetuleku alase küsitluse andmete alusel, arvestades Euroopa Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) vaesusdimensioone.

(Järgneb.)

Eelmisel nädalal

◆ Rahvusringhäälingu tellitud küsitlusest on selgunud, et hoolimata ülemaailmsest finantskriisist ei karda 72 protsenti Eesti elanikest oma säästude pärast. Vaid neli protsenti pangaklientidest on otsustanud paigutada finantsinvesteeringud mujale.

◆ Eelmisel nädalal esitas audiitorfirma *Ernst & Young* siseministeeriumile raporti Harju, Jõgeva, Lääne, Põlva ja Rapla maavalitsuse töö kohta. Ilmnesid ülikriitilised tähelepanekud: maavalitsused täidavad ülesandeid, mida nende polegi seadusega pandud. Neist üks ulatuslikumaid on maakondlike tunnustus- ja esindusürituste korraldamine. Viie maavalitsuse peale loeti kokku 41 tunnustus- ja esindusüritustega seotud ametnikku. Järelikult on need maavalitsused huvitatud pigem lilled üleandmisest kui seadusejärgsest järelevalvest kohalike omavalitsuste planeeringute üle. Ka on juhtide ametikohade osakaal töötajate hulgas ilmselgelt liiga suur. Näiteks Harju maavalitsuses on 11 osakonda 12 talitusega. Kõiki osakondi juhib osakonnajuhataja, mitmel puhul on ametis ka osakonnajuhataja asetäitja. Neile alluvaid talitusi juhivad omakorda talituste juhatajad. Kokku on Harju maavalitsuses tööl 94 ametnikku, nendest 34 on juhid ning 12 tegelevad tunnustamise ja esindamisega.

◆ Möödunud nädalal suri 53-aastasena Tartu haiglas (infarkti tagajärjel) aastaid leukeemiat põdenud teleajakirjanik Urmas Ott. Venemaalgi väga tuntud ajakirjaniku mälestust austas järelehiidudega lahkumispäeva õhtul ka Venemaa president Medvedev. EV presidendi Ilvese leinapöördumine järgnes mõnevõrra hiljem.

◆ Eesti Teaduste Akadeemia tegevus on jäänud mitmeti elukaugeks. Liiga väike on teadlaste osa teaduspõhise majandustegevuse arendamisel. Üks põhjusi on siin ilmselt teaduse ebapiisav rahastamine. Nüüd aga otsustas peaminister Andrus Ansip teha teadlastele etteheiteid hoopis selle pärast, et need ei selgitavat inimestele piisavalt... finantskriisi olemust. Sellega sooviks peaminister panna teadlastele ka (parteiliste) poliitpropagandistide küsitavad ülesanded.

◆ Järvamaal (Järva-Jaani) langes tuleroaks muinsuskaitsealune neljakorruline veski. Veski oli kunagi toodetud ka elektrit; osa seadmeid oli pärit ülemöödunud sajandist. Vallavalitsusel oli plaan avada hoones muuseum, kuid nüüd tuleb varisemisohtlik hoonekarp lammutada.

◆ Tänavu on Eestis rikutud ligi 500 kirjakasti. Enim lõhutakse neid Tallinna kesklinnas ja Lasnamäel, Tartus Raadi ja Ropka linnaosas, Pärnus ja Kohtla-Järvel. Eesti Post palub lõhkumistest teatada telefonil 661 6616 või info@post.ee.

Hellenurme kiire areng

(Algus 2. lk.)

Asutuse nii kiire areng teeb heameelt ka kümnendat aastat vallavolikogu esimehele, kuid 55-aastane Vambola Sipelgas tahab sel tööpostil olles luua veel vähemalt 50 meestöötajale töökohad ja pakuda vallarahvale 40 uut korterit. Juba täidetud ülesannete kirjas on Palupera põhikooli remont, korda tehti Nõuni kultuurimaja ja algab raamatukogu infopunkti ehitus, valminud on nelja küla vee- ja kanalisatsioonihaarded, Hellenurme kaunist järvest ammutati 90 000 kantmeetrit muda ja rämpsu, asulas on uhiuus kõnnitee ja kenaks saanud postimaja, puhastusseadme

remontimine aga võeti teist korda käsile.

Üheskoos oma huvide eest väljas

Vambola Sipelga energiat jagub oma vallast väljapoolegi. 30. juunist 2008 on ta Eesti Sotsiaalasutuste Juhtide Nõukoja esimees. 15 aasta eest loodud organ tagab nii info kui kogemuste vahetamise ning kaadri koolituse. Eesti sotsiaalhoolekandeasutused koondab see ühe mütsi alla suhtluses ministeeriumi ja Riigikogu sotsiaalkomisjoniga. Koostööd tehakse Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooniga.

V. Sipelgas ütles, et ESJN keskendub oma tegevuses liikmeskonna huvide kaitsmisele. Koostöös mitme koolitusfirmaga koostatakse koolitusprogramme, mis võimaldab soodsamalt korraldada kursusi. “Käivad läbirääkimised

Tuba hooldekodus.

hooldusvahendite ja ravimite tarnijatega, et meie liikmed saaksid soodsamaid tarbeid. Töös on mitu projekti, et täiendavalt rahastada ESJN-i tegevust,” nentis Vambola Sipelgas.

JAAN KAPPO

Vahvad vanamemmed Soomest

Kas olete vahel mõelnud, et tahaksite olla mitte ise ja praegu siin, vaid keegi teine kuskil mujal? Soome graafik Inge Löök (s 1951) aga kujutab suure huumoriga loodud pöörastes joonistustes just tänase hetke võlu. Tema postkaardid austavad eakate naiste igavest sõprust, mis tunnistab rahulolu iseenda ja oma vanusega.

Küllap paljud *Videviku* lugejad tunnevad, et just vanana elavad nad oma elu kõige paremat aega. Aastate kogemused aitavad mõista, et meie elu on tõeline ime. Pole häbiasi ka meil nautida elumõnuseid, jääda iseendaks ja seda teistelegi näidata. Igatahes Inge Löök elab just nende põhimõtete järgi.

Juba 3-kuusena isa kaotanud Ingel on lapsepõlvest head mälestused, kuigi 4 lapsega leseks jäänud ema oli sageli sunnitud elupaika vahetama. 8-aastasena kooliteed alustades oli tüdrukul alati peas palju põnevaid mõtteid, nii et vahel ununes koolikotki bussipeatusesse. Sel ajal elas pere Helsingi äärelinnas suures üürimajas, kus leidus sadakond mängukaaslast. Aga ülakorrusel elasid kaks eakat õde, üks suure juuksekrunniga, teine sasipäine. Nemad said hiljem kunstniku loodud kahe lõbusa sõbranna prototüüpideks.

Koolis läks Ingel keskmiselt, hoolimata sellest, et ta olevat tavaliselt oma õppetükke lugenud vaid täiskiilutud bussis. Juba koolipäevil leidis ta endale kunstnikunime. Inge ühe sõbranna isal oli kodus telefon. Tüdrukutele pakkus lõbu otsida telefoniraamatust veidraid nimesid. Kord tundus üks nimi neile lausa öökima ajav — Löök (rootsi keeles sibul)! Et Inge jälestas sibula söömist, otsustas ta võtta selle “šokeeriva” nime endale varjunimeks.

Keskkooli lõputunnistus oli

küll vilets, ometi pääses varemgi hästi joonistanud tüdruk kõrgema kunstikooli õhtusesse osakonda. Aasta pärast tundis ta, et oli vales kohas. Paremaks arvas ta aianduse õppimist. Selle järel 5 – 6 aastat kasvas Inge lilli, kuni üks koolikaaslastest tellis temalt ajalehele joonistusi. Nende edu innustas autorit lõpetama 1979. a kunstikooli. Vabakunstnikuna illustreeris Inge Löök õpikuid, kalendreid, ajakirju, tegi postkaarte.

Paarkümmend aastat kestnud

õige armastusega abielu lahutamise järel ostis graafik pealinnast ida poole jäävasse Pernaja väikelinna endale 40-ruutmeetrise majakese keset suurt aeda. Aias kasvatab ta taimetoitlasena kõike endale vajalikku, silmas pidades, et ta kuidagi ei häiriks looduse ringkäiku. Majakese sauna üüris Inge tuttavale vanaprouale Inkkule, kellega tema maailmafilosoofia hästi sobib. Kui Inge oli varem olnud tagasihoidlik ja arglik, siis uljaspäiselt üüriliselt õppis ta, et igäihel võib olla oma elukäsitlus ja -stiil. Koos on nad ehitanud ebatavalise kuuri, tagunud jalgpalli, roninud puu otsa, meeletult tantsinud — rakendanud kaua vaos hoitud energiat. Nad on teinud palju lapsikut, aga nautinud ka pikki jalutuskäike, tundide viisi jälginud lindude käitumist.

Inge Lööki joonistused ütleavad, et peab oskama naerda ka iseenda üle. Tema vahvad vanamemmed ei seisa vaikselt paigal, kaugeltki pole nad viksud tüdrukud, kes loodavad sõnakuulmise eest tänu. Olles ühel lainepikkusel, kuulavad ja julgustavad nad teineteist, jagavad lõbusalt kõike oma elus.

Oktoobrikuu lõpuni saab imetleda Inge Lööki vahvate vanamemmede värvilisi pilte ja osta postkaarte Tartus Soome Instituudis (Vanemuise 19). See on tema tööde esimene näitus üldse, sest Soomes on tulnud kuulsus vaid populaarsete postkaartide kaudu. Novembrikuus on vanamemmede näitus Tartus Karlova-Ropka raamatukogus (Tehase 16).

Detsembris on näitus veel Tartu maakonnas Kõrvekülas. 2009. a 14. jaanuarist 10. veebruarini saab Inge Lööki näitust vaadata Paides ja 16. veebruarist märtsi lõpuni Tallinnas Soome Instituudis Harju t 1.

VALVE REHEMA

Teine osa telefonijutust

Selle aasta 8. mai *Videvikus* kirjutasin sellest, kuidas ma ostsingi tuttu telefoni, aga paraku sain varem kasutusel olnud numbrit. Tegin omalt poolt kõik võimaliku ja võimatu, et ometi lõpeksid selle numbrit eelmisele kliendile saadetavad sõnumid, et keegi ei otsiks teda minu kaudu jne. Nelja Pavlova (nii on mu õnnetu telefoninumbri eelmise kasutaja nimi) tütre klassijuhataja kõnetas mind, muud numbrit tal sellelt perelt polnud. Välismaalt helistati ja mingid sugulased ka — keegi ei saanud proua Nellit kätte. Kadunud kui viits vette. Ja pole ka ime, kui igasugused laenu tagasinõudjad sul kannul: Erainkasso, Tele2, SMS Laen ja Credit 24.

SMS LAENU firma ülemus isiklikult lubas juba mitu kuud tagasi, et nad blokeerivad minu numbrile tulevad võlanõuded, aga ei midagi. Just äsja südaööl saabus järjekordne personaalne lühisõnum: “Nelja Pavlova. Teie maksegraafikujärgne võlg on tasumata. Tasuge viivitamatult. Vajalik info

kuvatakse WWW.SMSLAEN.EE.”

Miks ei kehti mulle lubatud blokeering? Kas laenukontori tehnikatõa näpukas? Uurisin, kas majanduspolitsei ei peaks tegelema nn krooniliste võlgnikega, kes võtavad laenu, kaovad silmapiirilt, võtavad järgmiselt firmalt uue laenu, tagasi ei maksa, kohtukutseid vastu ei võta, neil pole usaldusväärsust aadressi. Igatahes tulevad Väätsal Põllu t 5 elava Nelja Pavlova võlanõuded minu telefonile ja tema ei tea neist midagi. Ta kasutab minu telefoninumbrit oma asjaajamisel. Muidu ju laenu ei anta, sul peab kontaktnumber olema.

Mis puutub politsei poole pöördumisse, siis sain vastuse, et antud olukord ei kuulu nende kompetentsi, otsigu ma abi juristidelt või prokurörit.

Meil tegutsevad vargad ja sulid üsna segamatult. Liikluskuritegude protokollid võib kontrollimatult kellelegi teise andmed anda ja trahvi-nõue tuleb kellele iganes. See on tegelikult. Püüdku see aus kodanik end võõrast trahvist vabaks saada

kuidas oskab. Politsei, kes valede andmetega protokollid koostas, ei aita. Eesti politsei ei ole eriti abivalmis.

EMT klienditeenindajad naevavad minu järjekindluse üle, sest ma arvan, et igäüks peab just temale mõeldud sõnumid kätte saama. “Kustutage need võõrad sõnumid,” soovivad noored daamid EMT esindustes. “Oleme riigile teatud hulga numbrite eest maksnud, ega lõpmatuseni uusi, puhtaid numbreid ju ei saa. Nüüd anname uutele liitujatele kasutusele olnud numbreid, mis on kuus kuud käibelt maas olnud.” Kahjuks on inimesi, kes jätkavad ka liitumislepingu lõppemisel oma endise telefoninumbri kuritarvitamist.

Hiljuti Tartus polikliinikuteel küsis keegi pika mantliga hääramees minult vene keeles: “Öelge, kus on Aleksandri tänav?” Tal oli kiire, sest LAEN 24 just sellel uulitsal ahvatles, ei mingit tagatist, ainult kontaktandmeid vaja. Praegune SMS-laenu pakkumine on järgmine: “Mitte tundigi ilma rahata. Koolikott pealekauba tasuta.”

ELLE –VAIKE KIIK

Haapsalu salli kuninganna

Haapsalus *Ehte* käsitöökojas asub üks omapärane väikemuuseum — sallimuuseum, mis avati viis aastat tagasi, kui oma 75. sünnipäeva tähistas Haapsalu üks suuremaid sallikudumise entusiaste **Linda Elgas**. Tänavu oli tal jälle juubel — 80. Ta on jõudnud kududa 1100 Haapsalu salli, mis on leidnud tee laia maailma. Neid on esitletud nii Moskvast kui ka Montrealis. Vähe sellest, et Linda Elgas ise on agar kuduja, ta tegi kudumistöö selgeks ka oma mehele, tütrele, pojale ja miniale. Poeg on saanud isegi sellega hakkama, et on tikkinud kaks päris ehtsat Läänemaa tekki.

Linda Elgas on suhtlemisaldis inimene. *Ehte* käsitöökoda palub teda giidiks, kui saabub sülle uudistama mõni suurem külalisrühm. Ta on alati nõus, räägib Haapsalu salli ajaloost ning näitab praktiliselt ette, kuidas sallikudumine käib.

Linda Elgase tuntust näitab seegi, et hiljaegu külastas Haapsalut mitme pitsiraamatu autor Margaret Stove Uus-Meremaalt. Margaret Stove tahtis tutvuda Haapsalu salli kudumisega. Ta käis Läänemaa Muuseumis ja *Ehte* käsitöökojas. Lõpuks kohtusid kaks kudumisentusiasti — Margaret Stove ja Linda Elgas — silmast silma. Margaret Stove vaatas huviga, kuidas Linda Elgas tema silme all pitsi kudus, ning arvas, et Haapsalu sall on selline kudum, mis võib vallutada terve maailma. Esimesed

sammud sinnapoole on juba tehtud, sest Margaret Stove kuulis Haapsalu sallist esmakordselt ameeriklannalt Nancy Bushilt, kellelt ilmub Haapsalu salli kohta peagi raamat. Nancy Bush on palju kordi viibinud Haapsalus ja propageerib Haapsalu kudumeid üle maailma.

Linda Elgas ise arvab, et tunnustus on muidugi meeldiv, kuid ta ei koo mitte tunnustuse, vaid huvi pärast. “See on minu elu ja mul on hea meel, kui saan oma oskusi edasi anda,” ütleb vanaproua.

Ehte käsitöökoja inimesed kiidavad Linda Elgast erilise vastutulekuse ja sõbraliku suhtumise eest. Linda Elgas ütleb, et tema parim tööaeg on õhtul ja öösel, nii kella üheksast õhtul kuni kahe-kolmeni öösel. Siis tulevad pähe ilusaimad mustrikombinatsioonid ja näpud käivad kõige paremini.

Kas selliselt aina kududes igav ei hakka? Vilunud kudujal ei hakka. Nad võivad kudumise ajal isegi telerit vaadata või raamatut lugeda, nii nagu Kihnu naistel olid vanasti kogu aja vardad käes.

Linda Elgas armastab lilli. Ta koob lillemustreid vaipadesse, tema ahtakeses aias kasvab ligi poolteistsada tulpi.

Lisaks kõigele saab Linda ergutust lähedal asuvast merest, mis näitab nii head kui ka kurja külge, kuid hoolimata kõigest annab jõudu.

ÜLO SAIN

Margaret Stove ja Linda Elgas.

ARVO TARMULA fotod

Lühidalt Läänemaalt

Läänemaad külastas ainuke eestlasest aadlik — *sir* Arvi Parbo. Sõõr Arvi Parbo sai selle tiitli 1978. aastal Briti kuninganna Elisabeth II käest Austraalia tööstuse aren-

damise eest. Aadlikuna lasi ta valmistada vapi, millel eestikeelne kiri: “Pea vastu!”

Sir Arvi Parbo on külastanud sünnimaad korduvalt. Seegi kord oli sõidu eesmärk puhkus, sest vanemaks saades püüab ta töös-

tusest vaikselt tagasi tõmbuda.

Türgis Izmiris toimusid kurtide esimesed maailmameistrivõistlused kergejõustikus, kus esines väga hästi Haapsalu neiu Kairit Olenko. Ta võitis kolm kuldmedalit (seits-

mevõistlus, 100 m tõkkejooks, kõrgushüpe) ja pronksmedali (odavise), olles nende tulemustega MM-i parim sportlane.

Seekord toimus iga-aastane Läänemaa pensionäride kokkutulek

Noarootsi vallas Saare mõisas. Koos külalistega Märjamaalt tuli kokku paarisaja inimese ringis. Kontserdile järgnes mõisa pargipuude all piknik. Hiljem korraldati ekskursioon valla vaatamisväärsustega tutvumiseks.

ÜLO SAIN

Katkendeid Arvo Sirendi koostatud koguteose EESTI PÕLLUMAJANDUS XX SAJANDIL II köitest

Põllumajanduse ja maaelu maine Ideoloogia, eetika, poliitika

ARVO SIRENDI 18.

Hakati paljundama röövlesta kedriklestade tõrjeks kasvuhoones kasvatatavatel kurkidel ja lilledel (Ader, 1981), kasvatati esimesed nelgi-taimed meristeemkoest (Rosenberg, 1981). NSV Liit ja VLO liikmesriigid saatsid 20. augustil “Praha kevade” lõpetamiseks Tšehhoslovakkiasse üle 100 diviisi ja üle 10 000 tanki. Sotsialistliku laagri sisest sekkumise õigust hakati nimetama Brežnevi doktriiniks, mis jäi 13 aastaks Ida-Euroopa poliitika aluseks. VLO väed jäid Tšehhoslovakkiasse “*oma internatsionaalset kohust täitma*”. Dissidente pandi hullumajja ravile.

1969. a meenutati Lenini 100. sünniaastapäeva tähe all leninlikku kooperasiioniplaani ja selle hiilgavaid tulemusi sotsialismimaades. Näiteks suurenes aastatel 1950–67 põllumajanduse kogutoodang Bulgaarias 2,5, Rumeenias 2,2 ja NSV Liidus peaaegu 2 korda, Ungaris 43 %, Saksa DV-s 86 %, Poolas 57 %, Tšehhoslovakkias 31 % võrra (Sotsialismimaade ..., 1969). 1970. a riiklikud müügikohustused täideti 4 aasta ja 6 kuuga.

Weimarist saadi esimesed kartulikombainid E 668/1. Neid oli 1971. a lõpul juba 342 ehk 52 % kartulikombainide üldarvust.

Algas 4-aastase vastasseisu pinnal tülikas, kulukas ja mõttetu piirisõda NSVL–Hiina.

1970. a juulipleenumi alusel võeti vastu IX viisaastaku (1971–75) ülesanded — saada viisaastaku lõpuaastal teravilja 30 ts, kartulit 200–220 ts ja külviheina 40–50 ts hektarilt. Veiste arv pidi suurenema 22–27 %, sigade arv 25–30 % ja täiskasvanud lindude arv 40 %, piima varumine pidi suurenema 31,1 %, liha varumine 41,4 % ja munade varumine 45,7 % (Aamisepp, 1970). Jõgeva Sordiaretusjaama asutamisest möödus 50 aastat.

Hakati ellu viima üldise keskhariduse nõuet. Peeti Lenini 100. sünniaastapäeva.

1971. a alustati Jõgeva rajooni majandite, eriti Kevade kolhoosi eestvõttel kuivsilo massilise tootmisega. Selleks õpiti tundma kuivsilo valmistamise tehnoloogiat ja söötmist. Ehitati uut tüüpi silohoidlaid (Kottisse, 1972). Jõgeva rajoonis valmistati üle 10 000 tonni kuivsilo, mis moodustas viiendiku kogu vabariigis tehtud kuivsilost (45 779 tonni). Järgmisel aastal tehti Eestis juba 279 372 tonni kuivsilo. Kuivsilo valmistamisel on söödakaod kolm korda väiksemad kui heina tegemisel ja kaks korda väiksemad kui silo valmistamisel, välditakse ka looduse reostamist silomahlagaga, mis on põllumajanduslikust tootmisest pärinev kõige kontsentreeritum ja ohtlikum reovedelik. Teadlased (Mölder ja Mölder, 1972) soovitasid tähelepanu pöörata loomade käitumisele (etioloogiale, loomapsühholoogiale).

Peeti ulatuslikku erialast diskussiooni muldade nimestiku üle. See diskussioon on kestnud nüüd juba üle 30 aasta. Moodustati Lahemaa rahvuspark.

Alustati MTZ-80 ja MTZ-82 tootmist, imporditi mõned Saksa DV silokombainid (liikurhekseldid) E-280 ja liikurniidukid E-301. Eelmisel aastal saadi esimesed kartulikombainid KKY-2.

1972. a alustati karbamiidiga rikastatud segajõusööda söötmise tootmiskatseid Kostivere ja Sommerlingi-nimelises sovhoosis, Tartu ja Saku

näidissovhoosis. Oli ju Eestimaa karja aastasest proteiinitarbest 12 000–13 000 tonni pidevalt rahuldamata. Käivitati täispiimaasendaja tootmine Paide Piimatoodete Kombinaadis. Hobusesõnniku puudumise tõttu korraldati katseid šampinjone põhukompostil kasvatada, need andsid positiivseid tulemusi.

Räägiti automatiseerimisest põllumajanduses, esialgu keskenduti üksikute lõikude — söötade etteandmise, sõnniku eemaldamise, kasvuhoonete ja lautade mikrokliima reguleerimisele ning automatiseeriti elektroodkatelde tööd (Vagane ja Pae-süld, 1972).

Üleliiduline Kolhooside Nõukogu kinnitas kolhoosi lipu põhimääruse ning teenelise kolhoosniku ja aukolhoosniku näidispõhimääruse.

1973. a rõhutati teravilja tootmise laiendamise vajadust (Männik, 1973; Aamisepp, 1973 jt), tõestati lüpsikarja aastaringse laudaspidamise võimalikkust (Toomiste ja Toomiste, 1973), tutvustati rohubrikettide saamise tehnoloogiaid (Saluste, 1973), Õ. ja J. Praggi (1973) pakkusid välja aluse majandustingimuste ja diferentsiaaltulu mõõtmiseks ning neist lähtuvaks tulude ümberjaotamiseks. Saadi viirusevabu kartulitaimi meristeemtervendamise meetodil (Rosenberg, 1973).

Tartu näidissovhoosis monteeriti üles Tšehhoslovakiast ostetud Vitkovice silotornid. Lõpetati teraviljakombainide CK-4 ja CKП-4 tootmine ja alustati Rostovis CK-5 (Niva) ja Taganrogis CK-6 (Kolos) tootmisega. Saadi ketasniidukeid KPH-2,1 ja RŽS-160.

1974. a sai selgeks, et ida-kitsehernest (sööda-galeegast) saab asja, sest V. Lastingul õnnestus eraldada sobiv mügarbakterite tüvi (Raig, 1974), leiti, et keerispea pole üksnes meetaim, vaid ka üsna hea haljasväetistaim, NSV Liidu Põllumajanduse Ministeeriumi juures avati rekordloomade ja -lindude raamat, hakkasid tulema traktorid MTZ-80 ja T-150K, ketasniidukid, külvi ja mullaharimise kompleksagregaadid. Töökorralduses soovitati juba teist aastat alalise tootmisbrigaadi kõrvale või asemele moodustada töögrupid, et paremini kasutada näiteks külvil kompleksagregaate, heina- ja teraviljakoristusel üha moodsamaks muutuvat tehnikat ja tehnoloogiat.

Hakkas kehtima piima uus standard (Must, 1974). Algas põrsaste tootmine EKSEKO-s (Viljandi lähistele ehitatud seakombinaat), 1976. a alustas tööd selle nuumaosakond ning järgmisel aastal saavutas seakombinaat täisvõimsuse — 44 000 siga aastas. Aastakümneteks jäi sealäga probleem, mille lahendamisega tegeldi juba enne probleemi tekkimist. Järgnevatel aastatel avati seakombinaadid Pärnu, Jõgeva, Haapsalu ja Põlva lähedal.

1975. a 1. septembril moodustati Viljandi rajooni põllumajanduskoondis, kuhu peale majandite astusid rajooni KEK, EPT, teravilja-, piima- ja lihakombinaat. Koondise nõukogu valis esimeheks Ü. Rahula, asetäitjateks A. Soasepa ja E. Laukse. Rajoon grupeeriti regioonideks. See oli üleliiduline katse arendada edasi põllumajanduse spetsialiseerumist ja kontsentreerimist majanditevahelise kooperasiiooni ja agraar-industriaalse integratsiooni abil. Järgmisel aastal toimus EPA-s vastavasisuline VASHNIL-i istungjärk koos Eesti, Läti, Leedu ning Valgevene teadlaste ja spetsialistidega. 1982. a esitas H. Schneider ülevaate põllumajanduskoondisest süsteemse käsitluse valguses, kus lähtepunktiks on tervik.

Võru rajooni Linda kolhoosis alustati sööda-vilja tervikkoristamise tootmiskatsetega. Produkti nimetati viliseks. Põhjendati vajadust hakata söödalüsiini tootma, soovitati tärkliisetööstuse jääkproduktidest hakata tootma söödapärmi, kuna nõudlus selle järele ületas tootmise mahu. Veel öeldi kiidusõnu aviokeemiliste tööde aadressil, ent mõni aasta hiljem tuli neist Eestimaa looduse puhtuse huvides loobuda.

Katsejärku jõudis traktor K-701. (Järgneb.)

Rännak ümber Läänemere

Helmut Einpaul

17.

Rootsis viibivad Eesti haritlased suutsid üsna hästi analüüsida tegelikke olusid Eestis, mõista sealseid protsesse. Sellest kõnelevad nende poolt kirjutatu ja ENSV elule pühendatud artiklid ja raamatud. Kuid eestlased ei tohtinud noomida Rootsi valitsuse NSVL-poliitikat. Enamikule Rootsi eestlastele oli sealse sotsiaaldemokraatia flirtimine NSV Liiduga ja vasakpoolsetega kogu maailmas vastukarva. Meid häiris Rootsi vasakpoolsete räige kriitika USA aadressil Vietnami sõja aastail, kümnete tuhandete Tšiili poliitpõgenike lahke vastuvõtmine 1970-ndatel aastatel, Rootsi sotsiaaldemokraatliku valitsuse immigratsioonipoliitika, kus preva-leerisid poliitilised motiivid. Seetõttu meie — eesti pagulased — hääletasime valimistel alati parempoolsete parteide, näiteks moderaatide, mitte sotsiaaldemokraatide poolt.

Kirjad kodumaalt

Pärast minu asumist Rootsi algas meie üha regulaarsemaks ja laiemaks paisuv kirjavahetus Eestiga. Kirjutasid ema Ida, õed Erna, Hedvig ja Helga. Lisaks oma pere inimestele laienes kirjavahetus aastatega ka Eestis elavatele vanadele tuttavatele ja ka kaugematele sugulastele. Esimestes kirjades Eestist 1948–1949 tuli mitmeid murelikke ja kurbi sõnumeid. Erna poeg Peep oli 1944. aasta novembris surnud difteeriasse, mees Eduard aga jäänud sõjas teadmata kadunuks; Helga poja Tõnu elu oli jäänud väga lühikeseks. Isa Johannes oli 1947–1948 pea aasta haiglas, Helga mees Osvald aga arreteeritud 1949. aastal Omakaitssesse kuulumise pärast ning läkitatud Vorkuta vangilaagrisse. Koduste kirjad polnud kuigi pikad ega puudutanud ühiskondlik-poliitilisi probleeme. Alateadvuslik alalhoiuinstinkt ilmselt piiras okupeeritud Eestis elavate inimeste väljendusvabadust.

1950. aastatel olid minu Saksamaa laagrikaaslased — sugulased ja tuttavad — seadnud oma elu sisse Inglismaal, Kanadas, Austraalias ja USA-s. Sealtn saabunud kirjade põhjal oli meil võimalus võrrelda sealset ja Rootsi eluolu. Tundus, et eestlased olid kõikjal, kuhu nad olid asunud, aktiivsed ja töökad, nende seltsielu elav.

Ema külaskäik

Hruštšovi “sula” ajal leevendas Moskva Stalini ajal kehtestatud jäiku piiranguid läbikäimises välismaaga ja välismaalastega. Meenu-tagem, et 1947. aastal keelustas Stalin muuseas isegi nõukogude inimeste abielud välismaalastega. Hruštšovi ajal võisid inimesed juba sõita turismigruppidega välismaale, lubati piiratud ulatuses küllasõite sugulastele. Tollal loobusid ka ENSV võimud jäigast konfrontatsioonipoliitikast pagulaste suhtes, püüdes neid jagada konservatiiv-reaktsiooniliseks ja progressiivsemaks osaks, millega läbikäimine oli lubatud.

Tallinnas hakati välja andma väliseestlastele mõeldud ajalehte “Kodumaa”, lõdvendati reisipiiranguid kultuuriinimestele ning vanuritele. Eestis elavad sugulased tahtsid meid rõõmustada, tellisid “Kodumaa” ka meile Rootsis. Kuid lehe propagandistlik laad meile ei meeldinud ning me palusime kohalikul postkontoril lehe tellimus annulleerida.

Kuna meie okupeeritud Eestisse sõita ei soovinud, hakkasime taotlema mu ema Ida küllasõitu meile Stockholmi. Pagulastele oli tollal Eestisse sõit suure küsimärgi all ehk isegi ohtlik. Rootsi poolt peale sunnitud Nõukogude kodakondsus (ka kahekordne — Nõukogude ja Rootsi oma) võis tähendada seda, et NSV Liitu sõitjat võidi arreteerida. Sõja ajal Baltikumist põgenenuid võidi süüdistada NSV Liidu võimude poolt selles, et nad olid ilma loata lahkunud, kodumaa reetnud. Selle eest võidi VNFSV KrK järgi karistada erakordselt karmilt. Paljud Rootsis elavad eestlased, lät-lased ja leedukad olid 1960-ndate aastate lõpul saanud Rootsi Sisserännuametilt (Integratsiooniameti eelkäijalt) teate, et Balti pa-gulased on jätkuvalt Nõukogude kodanikud ning et nende Rootsi kodakondsus ei anna mingit kaitset NSV Liidu külastamisel, kui sealsed võimud soovivad sinna sõitnud inimest kinni pidada. Amet teatas, et sellisel juhul puuduvad Rootsi võimudel võimalused sekkumiseks.¹⁴

Rootsi kodakondsuse saanud eestlased oleksid pidanud auto-maatselt vabanema pealesunnitud Nõukogude kodakondsusest, mida aga ei juhtunud. See olukord kestis *de jure* kuni NSV Liidu lagunemiseni 1991. aastal.

¹⁴ Küng, 2002, lk 195.

Ema külaskäigu korraldamine kujunes aastatepikkuseks kannatuste rajaks nii meile kui ka ema Idale ning teda abistavatele õdedele. Eraisikuna välja sõitvatele inimestele oli kehtestatud keerukas protseduur. Tuli täita mitmeleheküljeline ankeet, kus oli detailsetl kirjas inimese elulugu. Tuli öelda, kus oldi sõja ajal, millistesse organisatsioonidesse kuuluti Eesti Vabariigis, kas inimene ise või tema sugulased on kohtulikult karistatud (s.t ka represseeritud), kas inimesel on sugulasi välismaal: millises riigis, millal sinna sattusid ning millega tegelevad. Tööl käiv inimene pidi saama töökohalt iseloomustuse kolme allkirjaga — direktorilt, parteijuhilt ja ametiühingu esimehelt. Pensionäridel polnud seda vaja.

Meie pidime Rootsis tegema notari juures kinnitatud ametliku küllakutse, mille läkitasime Eestisse. Siis sai inimene hakata sealseid pabereid korda ajama.

Tollal pääses Eestist Rootsi kas lennuki või laevaga Leningradi kaudu, ühendus toimus kord või paar nädalas. Olud muutusid paremaks pärast laevaliini avamist Tallinna ja Helsingi vahel 1965. aastal. Mitmel korral sõitsin Helsingisse sugulastele vastu ning siis juba koos kas Silja Line'iga või Viking Line'iga Helsingist Stockholmi.

Erasõitudel vahetati küllasõitjale natuke Rootsi kroone (ametliku kursi järgi), mida oli u 800–1200 Rootsi krooni kahe nädala või 10 tööpäeva tarvis. See ei olnud tollastes Rootsi oludes kuigi suur raha, et rahuldada inimese vajadusi vähegi kvaliteetsemate tarbekaupade järele, millest Eestis oli suur puudus. Üritasime, nagu ka kõik teised Stockholmis elavad eestlased, anda küllasõitnule kaasa, mis vähegi võimalik ja vajalik eluks ENSV-s. Tihti kogunes taolist kraami 3–4 kohvritäit. Kuid NSV Liidu toll kehtestas omad reeglid sisetoodavate kaupade osas, nende piirangutega pidi piiri ületamisel arvestama.

Ema Ida sõidu korraldamine Rootsi nõudis ei rohkem ega vähem kui kuus aastat visa eeltööd. Tervelt üheksa korda pidin Eestisse läkitama ametliku küllakutse, mida ema — õdede kaasabil muidugi — vastavatele asutustele esitas. Lõpuks kandis see vilja ning ta viibis meie juures Rootsis (tänu viisa pikendamisele) terve aasta. Siin tähistas ta ka 10. novembril 1966 oma 80-ndat sünnipäeva. Paarikümne järgneva aasta vältel sai meid külastada — pärast lõputuid asjaajamisi sovettide bürokraatidega — ligi 20 inimest okupeeritud Eestist. Nende seas olid minu õed ja õdede lapsed, aga ka Helga sugulased. Nende inimeste välja laskmist okupeeritud Eestist Rootsi soodustas see, et meie perekond ei olnud juhtivatel kohtadel ühingutes ja organisatsioonides, mida ENSV-s nimetati reaktsioonilisteks või tigidalt antikommunistlikeks.

Abipakid Eestisse

Abipakkide saatmine sõjast laastatud Eestis elavatele sugulastele ja tuttavatele algas Läänes 1940-ndate aastate lõpus, viiekümnendate alguses. Algul toimus see Punase Risti vahendusel, siis organisatsiooni Eesti Ühisabi Rootsis korraldusel. Pakkide läkitamisega tegeles Rootsis NSV Liiduga lepingulistesse vahetkordadesse astunud firma Nyman & Schultz. Rootsist Eestisse läkitatavate abisaadetiste maht ja arvukus kasvas pidevalt pärast Stalini surma avaramates oludes ning sai eespool mainitud firmale oluliseks tegutsemisvaldkonnaks.

Algul läkitasime Eestisse kõrvuti esemetega ka toidukaupa — suhkrut, jahu, margariini jms. Peatselt selgus aga, et olud Eestis 1950-ndate aastate teisel poolel paranesid niivõrd, et sugulased-tuttavad toiduaineid Rootsist ei vajanud. Kuid teatavasti raske- ja sõjatööstusele panustanud Nõukogude Liidus oli ja jäigi püsima suur puudus tarbekaupadest — sukkadest, sokkidest, kingadest, kõige erinevamate tekstiiltoodetest, žiletiteradest ja habemeajamisnugadest jms. Taolised esemed täitsidki meie poolt läkitatud abipakke. Läänes tegi tarbekaupade tootmine läbi kiire arengu, müügile tuli arvukalt kõrgekvaliteedilisi nailonesemeid — naiste kleite, kampsuneid, sukkpükse, lisaks kodutehnikat raadiote/grammofonide jms näol. Kõik need uuendused tekitasid Eestis elavat huvi ning jõudumööda üritasime taoliste uudistoodete näidiseid sinna ka läkitada. Mitmes Stockholmi poes olime paarikümne aasta vältel tänu kodumaasaadetistele muutunud n-ö omainimesteks, püsiklientideks ning meile tehti arvestatavaid hinnaalandusi.

Kuid ka NSV Liidu organisatsioonid soovisid teenida ning kõikidele abipakkidele kehtestati tollimaks. Anti siiski valida, kas tollimaksu tasub paki läkitaja või saaja. Kuna meie sugulased-tuttavad ei olnud varakad inimesed — ja kas taolisi okupeeritud Eestis enam üldse oli? —, siis otsustasime, et tasume tollimaksu Rootsis. Et aga tollimaks oleks väiksem, deklareerisime Nyman & Schultzi juures pakki komplekteerides kõikide asjade-esemete hinna madalamana, kui see tegelikult oli. Vene riiki veidi petta pidasime moraalseks tegevuseks. Eestis imestasid pakisaajad: palka saate nii palju, aga asjad maksavad teil nii vähe! Nii ilus see elu Rootsis siiski ka ei olnud, kuid meie eluolu ja elu kvaliteeti Stockholmis oli muidugi raske võrrelda Eesti kitsaste oludega.

(Järgneb.)

E-haige ja e-arst

Hiljuti uuris mind ultraheli, tehti kõik tarvilikud pildid, jutt pandi ka juurde. Viisin paberi perearstile. Mõne aja pärast tah-tis tulemusi näha üks teinegi tohter. Ja otse loomulikult pidin ma kõndima teise ravi-asutusse, sealt soovitud paberid võtma ja need siis küsijale viima. Minu isiklik kaart on ka kolmanda arsti vara-laekas ning seniajani oleme küll-lap kõik kogenud, et ei vasak käsi tea, mis parem teeb, ning vaene põdeja on see, kes oma vere- ja muud pildid peab kokku korjama ja vajadusel tohtritele vahendama. Ent uus aeg toob uued tuuled.

1. septembrit 2008 loetakse Eesti meditsiiniloo tähtsaks vers-tapostiks. Sellest kuupäevast alat-es kohustab seadus kõiki ravi-asutusi koguma, säilitama ning edastama patsientide raviandmeid digitaalselt.

Mida see sisuliselt tähendab?

Arstid kasutavad arvutit oma igapäevatöös praegugi, paljud on andmestikku säilitanud juba aastaid, kuid seni oli patsient ikkagi igas arvutis eraldi. *E-tervise* digi-lugu muudab nii arstidele kui ka patsientidele kättesaadavaks kogu inimese tervise ajaloo: väljavõtted haigusjuhtumitest, saatekirjad, analüüside ja uuringute tulemused, digiloo kaudu saab iga arst ravi-asutusest ja asukohast sõltumata vaadata tehtud röntgenipilte ja uuringute tulemusi, mida patsient

pidi seni ise ühelt arstilt teisele toimetama. Haiged käivad erineva-te arstide juures, teevad uuringuid erinevates ravi-asutustes ning seni jäi info üksnes konkreetse ravi-asutuse valdusesse, tervikpildi saamine näiteks perearstil või kiirabil oli üsna keerukas.

Küllap paljud, kel on olnud mu-ret põdeva pereliikmega, teavad, kuidas kiirabi tohtrid küsivad, mis tablette ja süste haiglas tehtud, milline oli ravi mullu või veelgi varem, haige ühest ravi-asutusest teise viimiseks on tulnud korjata soliidne pakk pabereid ja siis ko-geda, et uus tohter uurib neid tükk aega, kergitab kulmu ja küsib, kas see ongi kõik, miks ei ole seda, toda ja veel kolmandat. Ja sina, vaene hing, jooksed ja otsid tarvilikke pabereid, et tervikpilti luua.

Digilugu nüüd selle tervikpildi annabki. See võimaldab vältida kor-duvate uuringute tegemist, saada patsiendi tervisest kiire ja täpse üle-vaate ning alustada vajadusel kohe ravi.

Kas vana moodi enam ei saagi?

Kindlasti vähendab *e-tervise* kasutamine arstide paberitööd, see peaks lühendama ka ravijärje-kordi. Eeldatakse, et ajasääst on nõnda suur, nagu oleks tööle võetud 100 täiskohaga arsti, ravijärje-korrad lühenevad kuni 750 000 vastuvõttu aastas, lisaks senisele saab teha rohkem kui 800 kom-puutertomograafia- ja 10 000 ultra-heliuuringut. Paralleelselt uuega

jääb püsima ka senine tervishoiu-korraldus, nii ei tohiks ootamatud tehnilised probleemidki haigeid mõjutada.

Tegelikult ei nõua *e-tervis*ega seonduv inimeselt midagi, ei digi-retsept ega miski muu ei eelda patsiendilt arvutioskust ega inter-neti kasutamist. Alles jäävad kõik senised suhtluskanalid ja võima-lused, *e-tervise* süsteem aga raken-dub järk-järgult, 1. novembrist saa-vad röntgeniülesvõtted arstidele kättesaadavaks, 1. jaanuarist saab patsient kasutada digiregistratuuri ning -retsepte, hakkab kujunema ka iga patsiendi digilugu, kus on kokkuvõtted nii haiglaravist kui suhtlemisest perearstiga. Eel-datakse, et umbes viie aasta pärast on põhjalik ülevaade tervisest in-ternetis kättesaadav. See muidugi ei tähenda, et iga uudishimulik mõne hiireklõpsuga naabrimehe tervist uurima pääseks. Õigus digilugu vaadata on ikkagi inimesel endal ning raviarstil. Patsient saab igal ajal kontrollida, kes ja miks tema andmeid on vaadanud. Igal inime-sel on õigus määrata, kes tema andmeid ka pärast tema surma näeb, samuti on tal õigus neid isegi arstide eest sulgeda ja soovi korral jälle avada. Muidugi ei ole andmete varjamine arsti eest tark tegu ning seesugused “salastajad” ohustavad just ennast. Kuigi tänapäeval on patsiendil õigus otsustada kõik raviga seonduv ja vastu inimese tahtmist ei saa kedagi ravida, on selge, et *e-tervis* on abiks nii hai-gele kui ka arstile.

IMBI JELETSKY
(Eesti *E-tervise* Sihtasutuse infolehe põhjal)

Jurist EVI PÄTS

E. Treial soovib teada, kuidas oleks õigem toimida, kui üürnikuga lõpeb üürileping 1. detsembril 2008. a ja tema maja omanikuna ei soovi üürilepingut pikendada. Kirja autor soovib ise kasutada üüril olnud pinda.

Elamuseadusandlus sätestab nii üürilepingu kestuse kui ka selle lõppemise. Kui olete sõlminud

üürnikuga tähtajalise üürilepingu, siis see leping lõpeb tähtaja möödumisel, kui lepingut pole varem erakorraliselt üles öeldud. Kui pärast üürilepingu tähtaja möödu-mist jätkab üürnik eluruumi kasu-tamist, loetakse, et üürileping on muutunud tähtajatuks, kui üürile-andja või üürnik ei avalda teisele lepingupoolele kahe nädala jooksul teistsugust tahet.

Tuleb tähele panna, et kui elu-ruumi üürileping on sõlmitud vähe-malt kaheks aastaks ja kumbki lepingupool ei teata vähemalt kaks kuud enne tähtaja möödumist, et ta ei soovi lepingu tähtaja piken-

damist, muutub üürileping tähtaja möödumisel tähtajatuks. Järelikult tuleks üürileping üles öelda.

Peale selle on ette nähtud ka üürilepingu erakorralise ülesütlemise võimalused, näiteks eluruumi on üürileandjale endale vaja või see on vajalik üürileandja perekonna liikmetele. Seega, kui üürnik kasu-tab lepingu tähtaja möödumisel uue üürilepingu sõlmimise eelisõigust, saab üürileandja lepingu tähtaja möödumisel selle kohtus vaidlus-tada näiteks eespool toodud põh-jusel, see tähendab, et eluruumi on vaja üürileandjale endale, mida märgite ka oma kirjas.

Toiduretsepte

Hiina liharoog

250 g sealiha, 400 g kapsast, 1 sibul, 1 porgand, 1 paprika, 1 tl karrit, 150 g vett, sojakastet, ing-verit, sellerivarsi, 2 spl hakitud petersellilehti.

Sealiha lõika õhukesteks vii-ludeks ja pruunista potis. Sobiv on soolaliha. Pruunistunud lihale ripu-ta peale karrit. Lisa porganditükid ja purustatud kapsas. Sibul lõika ratasteks. Kuumuta kõike kuumas rasvas, siis lisa vesi. Maitsesta ing-veriga. Keeda 10 minutit, siis lisa

paprika. Hauta veel 10 minutit.

Serveeri riisi või kartulipudru-ga. Liharoale riputa peale hakitud petersellilehti.

Hollandi argiroog

300 g valgeid ube, 200 g suit-suliha (sealiha), 500 g porgan-deid, 1 suur sibul, soola, pipart, köömneid, 1 loorberileht.

Leota ube 12 tundi. Keeda ube ja kuupideks lõigatud liha 20 mi-nutit. Lisa juurde peeneks lõigatud juurvili, maitsesta. Keeda väikesel tulel, kuni juurvili on pehme. Lisa köömned ja muud maitseained, va-jadusel ka punast pipart.

Salat “Apetiit”

250 g juursellerit, 150 g sinki, 150 g juustu, 250 g tomateid, 3 muna, 2 – 3 õuna.

Kastmeks: 3 spl veiniäädikat, 1 pakk rõõska koort, pipart, soola, suhkrut, rohelisti sibulalatvu.

Lõika seller viiludeks ja keeda soolaga maitsestatud vees 5 minutit, jahuta. Lõika kuubikuteks. Haki muud ained kuupideks, pane kaus-si, sega.

Valmista kaste, vala salatiai-ne-tele ja sega. Kaunista maitse-rohelisega.

SILVIA HIIBUS

Terve ilma arstita

Õunapuu on väga vana kultuurtaim. Õunasorte on maailmas 10 000 ringis.

Eestis on õunapuu tähtsaim viljapuu. Õunad sisaldavad väga palju organismile vajalikke aineid. Tuleb süüa ära ka õunaseemned — tumedad seemned sisaldavad joodi. Kui süüa iga päev kaks õuna, pole arsti juurde minekuga kiiret.

HELDUR KARRO
tekst ja foto

Videviku
pildi-
albumist

Paldiski
eelmise
sajandi
esimesel
poolel.

Panga värk

Kuulda, et panga krahhi on juba Rootsis, kas meile ka jõuab, arutles Vello garaasi vari parla mendi istungi algul.

Pank on üks eba kindel koht, seletas vana Juhan. Meil elab Rämso Ruudi, vana talli mees kaloosi ajast. Temal oli pangas tiatud suurem summa ja nüüd, kui meie unelmate maa Ameerika pangad alla vett läksid, sõitis vana Ruudi jalg rattaga selle sved panga kontori ette ja nõudis kogu raha välja. Loeti talle siis kõik kümme tuhat ükssada kaheksakümmend kolm krooni ja seitsekümmend senti letile.

Vanamees luges üle, kiskus isegi kõik kinnised sajaliste pakid lahti ja kontrollis, et ega vähem ei ole rahasid pandud. Kolm tundi luges. Siis ütles, et kõik on õige, tema raha on hoiu pangast hansasse ja säält sveed banki ilusasti kolm korda üle läinud, kõik on viimase sendini alles ning see tõttu usaldus on jälle tagasi ja tema annab raha uuesti panka.

Seda suurt papi unikut andis telleril üle lugeda, aga kui juba pimedaks läks, sai raha panka tagasi pandud ja Rämso Ruudi tuli rahuligu südamega pangast välja, et kodu sõita, aga linna pätid olid ta ratta ära virutanud.

Vana pistis lärmama, keegi kutsus politsei ja see käskis papil rahuneda, aga mees hakkas hoopis sõimama ja ütles lõpuks, et olete kõik üks bande — ühed varastavad, teised ei tee sittagi, molutavad niisama, vargaid ei püüa ja pätte ei jälita, tehku nood mis tahavad. Linn meenutab ullu maja ees koda ja peris bardakki, kus varastatakse kõike, mis annab, ja tehakse, mis pähe tuleb.

Selle pääle said politseinikud natike pahaseks ja kuigi nad vana murele kaasa tundsid ja lubasid aidata,

on Ruudil nüüd suur jama kaelas. Arvata trahvi saab avaligu korra rikkumise ja pahameele tekitamise eest. Kudas see lugu panga krahhi puutus, imestas Leo. Puutus ike, seletas nüüd vana Juhan. See oli ja kõik ongi poliidika. Rahandus eriti. Seda ala tundis meil Siim Kallas kõige paremini.

Aga väga poliitiline oli raha asi nõuka ajal küll. Võtame vai selle loo.

Keegi maa mees tuli linna ja tahtis panga arvet avada, Hoidis kümmet rubla näpu vahel, aga ära veel ei andnud, kahtles ning tahtis teada, kes vastutab, kui tema raha pangas kaduma läheb.

Mis saab, kui panga kontoriga midagi juhtub — näituseks ära põleb või paljaks varastatakse...

Siis vastutab selle kümme rubla eest Eesti NSV Riigipank, seletanud panga töötaja.

Aga kui riigipangaga midagi juhtub? No siis vastutab ENSV valitsus, rahandusministeerium.

Aga kui valitsusega ja selle rahandusministeeriumiga midagi juhtub, kes mu kümne rubla alal hoidmise eest siis vastutab?

Siis vastutab Moskva, vastanud töötaja tüdinult. Aga kui Moskvaga midagi juhtub? pärinud mees. Kuule, pistnud panga töötaja nüüd pea päris kassa august välja. Kui juba Moskvaga midagi juhtub, kas sul siis tõesti kümnest rublast kahju on?

Ei mul pole mõisat, mul pole valda, mul pole muud kui kõrtsmik, kalla, laulis Georg naerdes ja tõstis kaks suurt veini lauale. Panga juttu keegi enam ei ajanud. Paistab, et meie parlamendi liikmetel seal eriti midagi kaduma minna pole. Kui on sada krooni sees ja kümme kaduma läheb — pole häda, elame üle, iseasi, mis juhtus miljoni puhul...

KRAAVI SASS,
kah mitte muretseja

PAREMALE: 1. Kombetalitus. 6. Omaminasoomek. 11. Toomkirik. 13. Vene lennuk. 15. Puhangu. 16. La-bemoll. 17. Associated Press. 19. Irisemise. 20. Europarlament. 21. Laeva taga veetav noot. 23. Lapergune, lame. 26. Peerg. 27. Mehenimi. 28. Ustav. 29. Hunt. 30. Linn Rootsis. 33. Naisenimi. 35. Tuule toimel moodustunud liivakuhjatis kõrbes, rannal. 37. Varjupaigast. 38. Turbodiisel. 39. Elukutseline kalapiüdjä. 42. Niinimetatud. 43. Sidesõna. 44. Saagi hävimine kehvade ilmaolude tõttu. 46. Valuhüüd. 48. Vahendid, vahendajad, teabelevivahendid. 50. Küla Pajusi vallas Jõgevamaal. 51. Emand, käskijanna, abtiss ladina k.

ALLA: 1. Itaalia raadio- ja telekompanii. 2. Isikukood. 3. Varem Siiam. 4. Kasutamiskõlbmatud esemed ja jäätmed, mida saab tarvitada toorainena. 5. Rootsi ja Libeeria kahetähelised riigitähised. 6. Jood, radoon, lämmastik. 7. Filipiinide suurima rahva esindaja. 8. Puhas saviaine. 9. Euroopa Liit. 10. Soome standardi tähis. 12. Tehingu. 14. Gruusia rahaühik. 16. Püha härg vanaegiptuse usundis. 18. Erakonnad. 20. Kreeka täht. 21. Kirikutegelane ja kultuuriloolane, in ja nimi. 22. Põllutööriistad. 24. Maailmajagu. 25. Jant, nali. 31.

1		2	3	4	5		6	7	8	9		10
			11				12					
13	14		15								16	
	17	18		19						20		
21			22					23	24			25
26									27			
		28					29					
30	31					32		33		34		
35				36				37				
	38			39	40		41			42		
43			44						45		46	47
		48								49		
50							51					

Kirjanik. 32. Küla Koonga valas Pärnumaal. 34. Väävel, tina, naatrium. 36. Geodeesiariist täisnurga määramiseks maastikul. 37. Praseodüüm, uraan, molübdeen. 40. Ülev mõte. 41. Ilmastikunähtused. 43. Vahetult enne. 44. Iiri

endise rahaühiku naela lühend. 45. Kasutaja identifitseerimiskaart. 47. Ilmakaar. 48. Maie Orav. 49. Jumalad ladina k.

Koostanud
VÄINO SIKKENBERG

ETV

E 27.10. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Südameasi. **9.45** Terevisioon. **11.45** Aeg enesele: Kiropraktik Urmas Heinmets. **12.15** Ahvatlev ettepanek: Jaak Jürisson. **12.30** Miss Marple: Bertrami hotellis. **14.05** Gilmore'i tüdrukud. **14.50** Krakatau. **15.35** Teletaip. **16.05** Südameasi. **17.00** AK. **17.05** Saame kokku Tomi juures. **18.00** AK. **18.15** Jätku leiba! **18.45** AK (v. k). **19.05** Laulukarussell 2008. **20.00** Kultuuriuudised. **20.05** Osoon. **20.35** Erisaade. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.35** Pehmed ja karvased. **21.50** Välisilm. **22.20** AK. **22.25** Välisilm esitleb: Talibaniga silmitsi. **23.30** Kultuuriuudised. **23.40** Galakontsert Rahvusooperist *Estonia*. **0.25** Kas on elu pärast kapitalismi? **1.25** Krakatau. **2.15** ERR uudised.

T 28.10. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Südameasi. **9.45** Terevisioon. **11.45** Maa-hommik. **12.30** Välisilm. **12.55** Välisilm esitleb: Talibaniga silmitsi. **13.55** Jaglavak, putukate valitseja. **14.50** Eesti aja lood: Puhkus kodumaal. **15.20** Jätku leiba! **15.45** Kuumad 70-ndad. **16.05** Südameasi. **17.00** AK. **17.05** Saame kokku Tomi juures. **18.00** AK. **18.15** Osoon. **18.45** AK (v. k). **19.05** Allo, Allo! **19.35** Miljon senti. **20.00** Kultuuriuudised. **20.05** Meie Euroopas. **20.45** Ringvaade Nõukogude Eesti: Varandus. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.35** OP! **22.05** PÖFF esitleb: Mf Punased tuled. **23.45** Kultuuriuudised. **23.50** Tähelaev: Arvo Haug. **1.05** Kuumad 70-ndad. **1.25** Jaglavak, putukate valitseja. **2.25** ERR uudised.

K 29.10. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Südameasi. **9.45** Terevisioon. **11.45** Meie Euroopas. **12.25** Ringvaade Nõukogude Eesti: Varandus. **12.40** OP! **13.05** Mf Parim ema. **14.50** MuinasTeeVee: Nõmme aed. **15.15** Miljon senti. **15.45** Kuumad 70-ndad. **16.05** Südameasi. **17.00** AK. **17.05** Saame kokku Tomi juures. **18.00** AK. **18.15** Puutepunkt. **18.45** AK (v. k). **19.05** Jamie Oliver. **20.00** Kultuuriuudised. **20.05** Pealtnägija. **20.55** Saatevigid BBC moodi. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.35** 11 000 aastat hiljem. **22.20** AK. **22.25** Eesti lood: Jackpot. **22.55** Sääsenuhtlus. **23.50** Kultuuriuudised. **0.00** Võltspassiga Euroopa Liidus. **0.55** Kuumad 70-ndad. **1.20** ERR uudised.

N 30.10. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Südameasi. **9.45** Terevisioon. **11.45** Pealtnägija. **12.30** Pehmed ja karvased. **12.45** 11 000 aastat hiljem. **13.35** Eesti lood: Jackpot. **14.00** Sääsenuhtlus. **15.00** Jamie Oliver. **15.50** Kuumad 70-ndad. **16.10** Südameasi. **17.00** AK. **17.05** Saame kokku Tomi juures. **18.00** AK. **18.15** Kes teab? **18.45** AK (v. k). **19.05** Lõvimees. **19.30** Siiditeel. **20.00** Kultuuriuudised. **20.05** Paar. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.35** Tuulepealne maa. **22.35** AK. **22.40** Ml. **23.10** Pop(ob)-session. **0.00** Kultuuriuudised. **0.10** Meie Euroopas. **0.50** Kuumad 70-ndad. **1.15** ERR uudised.

R 31.10. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Südameasi. **9.45** Terevisioon. **11.40** Tuulepealne maa. **12.35** Ml. **13.05** Pop(ob)session. **13.55** Kes teab? **14.25** Ajalik ja ajatu. **14.55** Siiditeel. **15.20** Lõvimees. **15.45** Kuumad 70-ndad. **16.05** Südameasi. **17.00** AK. **17.05** Saame kokku Tomi juures. **18.00** AK. **18.15** Teadlased: Kalju Kask. **18.45** AK (v. k). **19.05** Mütoklipp: Hingeraud — möök. **19.15** Rabarock@etv. **20.00** Kultuuriuudised. **20.05** Vabariigi kodanikud. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.35** Teatriõhtu: Eduard Tubina ballett "Kratt". **22.40** AK. **22.45** Kultuuriuudised. **22.50** Pealtnägija. **23.40** Mf Kõik nähtamatud lapsed. **1.45** Kuumad 70-ndad. **2.10** ERR uudised.

L 1.11. — 8.10 Siim ja Semu. Mamma Mirabelli kodukino. Karu-Kusti. Toopy ja Binoo. Gloria ja tema pere. Cedric. **9.15** Tere tulemast minu maale: Mohamed-Yassine'iga Marokos. **9.30** Buratino tegutseb jälle. **10.00** Maahommik. **10.45** Önne 13. **11.10** Pealtnägija. **12.00** Jane Eyre. **12.55** Meister ja Margarita. **13.40** Üks pilt: Konrad Mägi "Pühajärv". **13.45** Pereelu. **14.15** Teadlased: Kalju Kask. **14.45** Kas on elu pärast kapitalismi? **15.40** Lisaaeg. **16.05** Korvpalli Balti liiga Valmiera – BC Kalev/ Cramo. **18.00** AK. Sport. **18.15** Erisaade. **18.45** AK (v. k). **19.00** Metsik Kariibia. **19.50** Üks tegu: Heinategu. **20.00** Teletaip. **20.30** Önne 13. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.35** 24. **22.15** Mf Täname suitsetamast. **23.45** Jane Eyre. **0.40** ERR uudised.

P 2.11. — 8.10 Siim ja Semu. Allveelaev Olli. Völukarussell. **8.40** Tere tulemast minu maale: Jacobiga Saksamaal. **8.50** Pettson ja Findus. **9.05** Laulukarussell 2008. **10.00** Tähelaev: Ain Mäeots. **11.15** Viis last ja Tema. **12.40** Smallville. **13.20** Hingetee. **13.50** Reekviem. **14.35** Ajalik ja ajatu. **15.00** Aeg enesele: Mehed Metsikust Läänest. **15.30** Puutepunkt. **16.00** Hingedepäeva palvus EAÖK Värskas Gregoriuse koguduses. **17.30** Spordireporter Toomas Uba. **18.00** AK. Sport. **18.15** Eesti aja lood. **18.45** AK (v. k). **19.00** Mf Šlaager. **20.25** Allo, Allo! **21.00** AK. Ilm. **21.20** Aeg luubis. **21.40** Sport. **21.55** Hercule Poirot: Missis McGinty on surnud. **23.30** Gilmore'i tüdrukud. **0.10** Önnistus. **0.40** Paar. **1.30** Smallville. **2.15** ERR uudised.

16. oktoobril ilmunud ristsõnade lahendus

PAREMALE: 1. Tiit Sinisaar. 7. Tiit Leito. 9. Tiim. 10. Truu. 11. Iinia. 13. Ontlik. 14. Nassau. 15. Edukas. 17. Sonaat. 18. Kelam. 19. Buda. 21. Armi. 22. Imetamine. 23. Guntis Ulmanis.

ALLA: 1. Tiit Rosenberg. 2. Toim. 3. Istmik. 4. Inešin. 5. Sett. 6. Romulus Tiitus. 7. Tiit Nuudi. 8. Orissaare. 11. Iisak. 12. Aatom. 16. Seotis. 17. Sammul. 20. Amet. 21. Anna.

Kanal 2

E 27.10. — 5.55 Tuvikesed. **6.20** Scooby-Doo. Sylvesteri ja Tweety seiklused. Lazlo laager. Looney Tunes põngerjad. **8.00** Reporter. **9.00** Kaunis Lucia. **10.00** Põletav armastus. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Tee õnnele. **12.30** Tantsud tähtedega. **14.30** Ärapanija. **15.00** Kaks ja pool meest. **15.30** Põletav armastus. **16.30** Kaunis Lucia. **17.30** Tee õnnele. **18.25** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** Vösareporter. **20.35** Saladused. **21.25** Meeleheitel koduperenaised. **22.25** Inetu Betty. **23.25** Kaks ja pool meest. **23.55** Tõehetk. **0.55** Ärapanija. **1.25** Tuvikesed. **1.55** Staaride magus elu. **2.40** Kloun. **3.30** Kodusaade. **4.05** Reporter. **4.55** Guinnessi rekordid.

T 28.10. — 5.55 Tuvikesed. **6.20** Scooby-Doo. Sylvesteri ja Tweety seiklused. Lazlo laager. Looney Tunes põngerjad. **8.00** Reporter. **9.00** Kaunis Lucia. **10.00** Põletav armastus. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Tee õnnele. **12.30** Vösareporter. **13.05** Saladused. **14.00** Lindprii. **15.00** Kaks ja pool meest. **15.30** Põletav armastus. **16.30** Kaunis Lucia. **17.30** Tee õnnele. **18.25** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** Krimi. **20.30** Teadmata kadunud. **21.30** Mf Jälitajad. **0.00** Kaks ja pool meest. **0.30** Kurjuse kannul. **1.25** Tuvikesed. **1.55** Lindprii. **2.40** Vösareporter. **3.05** Rooli võim. **3.30** Navigare. **3.55** Reporter. **4.45** Guinnessi rekordid.

K 29.10. — 5.55 Tuvikesed. **6.20** Scooby-Doo. Sylvesteri ja Tweety seiklused. Lazlo laager. Looney Tunes põngerjad. **8.00** Reporter. **9.00** Kaunis Lucia. **10.00** Põletav armastus. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Tee õnnele. **12.30** Krimi. **13.00** Kelgukoerad. **14.00** Lindprii. **15.00** Kaks ja pool meest. **15.30** Põletav armastus. **16.30** Kaunis Lucia. **17.30** Tee õnnele. **18.25** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** Suur lotokolmapäev. **20.30** Inga Lindström — Jääda Vickerbyssse. **21.30** Üksikvanem otsib kaaslast. **22.30** Jälgi jätmata. **23.30** Kaks ja pool meest. **0.00** Selgeltnägijate tuleproov. **1.00** Tuvikesed. **1.30** Lindprii. **2.20** Kloun. **3.10** 112. **3.35** Krimi. **4.00** Reporter. **4.50** Guinnessi rekordid.

N 30.10. — 5.55 Tuvikesed. **6.20** Scooby-Doo. Sylvesteri ja Tweety seiklused. Lazlo laager. Looney Tunes põngerjad. **8.00** Reporter. **9.00** Kaunis Lucia. **10.00** Põletav armastus. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Tee õnnele. **12.30** 112. **13.00** Üksikvanem otsib kaaslast. **14.00** Lindprii. **15.00** Kaks ja pool meest. **15.30** Põletav armastus. **16.30** Kaunis Lucia. **17.30** Tee õnnele. **18.25** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** Eestlane ja venelane. **20.30** Selgeltnägijate tuleproov. **21.30** Mf Surmarelv 4. **23.55** Kaks ja pool meest. **0.25** Mf Julm tõde. **2.25** Tuvikesed. **2.55** Lindprii. **3.40** Hooaeg. **4.15** Parim maitse. **4.40** Reporter.

R 31.10. — 5.55 Tuvikesed. **6.20** Scooby-Doo. Sylvesteri ja Tweety seiklused. Lazlo laager. Looney Tunes põngerjad. **8.00** Reporter. **9.00** Kaunis Lucia. **10.00** Põletav armastus. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Tee õnnele. **12.30** Eestlane ja venelane. **13.00** Selgeltnägijate tuleproov. **14.00** Lindprii. **15.00** Kaks ja pool meest. **15.30** Röntgenilmadega tüdruk. **16.00** Põletav armastus. **17.00** Kaunis Lucia. **17.30** Tee õnnele. **18.25** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** 112. **20.30** Rooside sõda. **21.30** Kelgukoerad. **22.30** Mf Tagasiteed ei ole. **0.40** Kaks ja pool meest. **1.10** Mf Kurjuse allikas. **2.45** Tuvikesed. **3.15** Lindprii. **4.00** Reporter. **4.5** Krimi. **5.15** Ellujääjad.

L 1.11. — 6.00 Superlapsehoidja. **6.45** Reporter. **7.35** Kaks rumalat koera. Mr Bean. **8.15** Mf Aafrika kuningas. **10.00** Meeleheitel koduperenaised. **11.00** Kodusaade. **11.45** Hooaeg. **12.30** Parim maitse. **13.00** Subboteja. **14.00** Mf Laps autos! **16.00** Navigare. **16.30** Rooli võim. **17.00** Kömutüdruk. **18.00** McLeodi tütre. **19.00** Reporter+. **19.35** Tähed muusikas. **20.35** Komissar Rex. **21.35** Mf Dave. **23.45** Mf Hollywoodi Muusa. **1.40** Mf Jay ja Vaikne Bob annavad vastulöögi. **3.30** Mf Ohtlik lummus. **5.10** Reporter+. **5.40** Vösareporter.

P 2.11. — 6.05 Rooli võim. **6.30** Superlapsehoidja. **7.15** Mr Bean. Pipi Pikksukk. Kasskoer. Poochini. **8.45** Onu Raivo jutupliats. **9.00** Alf. **9.30** Eestlane ja venelane. **10.00** Teadmata kadunud. **11.00** Rooside sõda. **12.00** Tähed muusikas. **13.00** Üksikvanem otsib kaaslast. **14.00** Mf Lumepäev. **15.40** UNICEF-i ja Pampersi heategu. **16.05** Rosamunde Pilcher — Ühe suve lõpp. **18.00** McLeodi tütre. **19.00** Reporter+. **19.35** Tõehetk. **20.35** Tantsud tähtedega. **22.25** Ärapanija. **22.55** Mf Must vihm. **1.20** Jälgi jätmata. **2.10** Põrgulikud dieedid. **2.40** Reporter+. **3.10** Mf Hollywoodi muusa.

TV3

E 27.10. — 6.25 Haldjaist ristivanemad. Fifi ja lilletirtsud. Bratzid. Yu-Gi-Oh! **8.00** Armastuse saladus. **8.55** Mariana. **9.55** Kirgeline torm. **10.55** Kodu keset linna. **11.25** Vaprad ja ilusad. **11.50** Kirgeline torm. **12.45** Laulud tähtedega. **14.35** Lend nr 29. **15.00** Kõige naljakamad koduvideod. **15.30** Mörv sai teoks. **16.25** Mariana. **17.25** Vaprad ja ilusad. **17.55** Kirgeline torm. **18.55** Seitsmesed uudised. **19.30** Kodu keset linna. **20.00** Raport. **20.30** C.S.I.: Kriminalistid. **21.30** Mf Mina, robot. **23.45** C.S.I.: Miami. **0.40** Raport. **1.10** STOP! **1.40** Kõige naljakamad koduvideod. **2.10** Vanad ja kobedad. **2.40** Mf Mina, robot. **4.35** Kõige naljakamad koduvideod. **5.05** STOP! **5.30** Raport. **5.55** Uudised. Krimiuudised.

T 28.10. — 6.25 Haldjaist ristivanemad. Fifi ja lilletirtsud. Bratzid. Yu-Gi-Oh! **8.00** Armastuse saladus. **8.55** Mariana. **9.55** Kirgeline torm. **10.55** Kodu keset linna. **11.25** Vaprad ja ilusad. **11.50** Kirgeline torm. **12.45** C.S.I.: Kriminalistid. **13.40** Võta või jätta. **14.35** Lend nr 29. **15.00** Kõige naljakamad koduvideod. **15.30** Mörv sai teoks. **16.25** Mariana. **17.25** Vaprad ja ilusad. **17.55** Kirgeline torm. **18.55** Seitsmesed uudised. Krimiuudised. **19.30** Kodu keset linna. **20.00** Siberiekspress. **21.00** Kondid. **22.00** Põgenemine. **23.00** Top Gear. **0.05** Matroškad. **1.00** Perepea. **1.30** Siberiekspress. **2.20** Top Gear. **3.20** Matroškad. **4.10** Meie Annid. **4.40** Targem kui 5B. **5.30** Ööndusseia 5. **2.05** Kaudu võib. **2.35** Mf Boa püütoni vastu. **4.10** Võta või jätta. **5.00** Kõige naljakamad koduvideod. **5.30** Kaudu võib. **5.55** Uudised. Krimiuudised.

K 29.10. — 6.25 Haldjaist ristivanemad. Fifi ja lilletirtsud. Bratzid. Yu-Gi-Oh! **8.00** Armastuse saladus. **8.55** Mariana. **9.55** Kirgeline torm. **10.55** Kodu keset linna. **11.25** Vaprad ja ilusad. **11.50** Teine võimalus. **12.45** C.S.I.: New York. **13.40** Targem kui 5B. **14.35** Lend nr 29. **15.00** Ööndusseia sündinud. **15.30** Mörv sai teoks. **16.25** Mariana. **17.25** Vaprad ja ilusad. **17.55** Kirgeline torm. **18.55** Seitsmesed uudised. Krimiuudised. **19.30** Kodu keset linna. **20.00** Siberiekspress. **21.00** Kondid. **22.00** Põgenemine. **23.00** Top Gear. **0.05** Matroškad. **1.00** Perepea. **1.30** Siberiekspress. **2.20** Top Gear. **3.20** Matroškad. **4.10** Meie Annid. **4.40** Targem kui 5B. **5.30** Ööndusseia sündinud. **5.55** Uudised. Krimiuudised.

N 30.10. — 6.25 Haldjaist ristivanemad. Fifi ja lilletirtsud. Bratzid. Yu-Gi-Oh! **8.00** Armastuse saladus. **8.55** Mariana. **9.55** Kirgeline torm. **10.55** Kodu keset linna. **11.25** Vaprad ja ilusad. **11.50** Teine võimalus. **12.45** Kondid. **13.40** Siberiekspress. **14.35** Lend nr 29. **15.00** Ööndusseia sündinud. **15.30** Mörv sai teoks. **16.25** Mariana. **17.25** Vaprad ja ilusad. **17.55** Kirgeline torm. **18.55** Seitsmesed uudised. Krimiuudised. **19.30** Kodu keset linna. **20.00** Brigaad 3. **21.00** Raport. **21.30** Värske Ekspress. **22.30** Shark. **23.25** Päästjad. **0.20** Kutsuge Cobra 11. **1.15** Värske Ekspress. **2.05** Raport. **2.30** Kahvel. **3.35** Brigaad 3. **4.20** Kutsuge Cobra 11. **5.30** Raport. **5.55** Uudised. Krimiuudised.

R 31.10. — 6.25 Haldjaist ristivanemad. Fifi ja lilletirtsud. Bratzid. Yu-Gi-Oh! **8.00** Armastuse saladus. **8.55** Mariana. **9.55** Kirgeline torm. **10.55** Kodu keset linna. **11.25** Vaprad ja ilusad. **11.50** Teine võimalus. **12.45** Kutsuge Cobra 11. **13.40** Brigaad 3. **14.35** Lend nr 29. **15.00** Ööndusseia sündinud. **15.30** Mörv sai teoks. **16.25** Mariana. **17.25** Vaprad ja ilusad. **17.55** Kirgeline torm. **18.55** Seitsmesed uudised. Krimiuudised. **19.30** Kodu keset linna. **20.00** Võta või jätta. **21.00** Vanad ja kobedad. **21.35** Dr House. **22.35** Mf Naissaatana tuhvli all. **0.30** Mf 13 tont. **2.15** Varas. **3.00** Mf Kanged mehed. **5.10** Uudised. Krimiuudised.

L 1.11. — 5.40 Kirgeline torm. **7.20** Haldjaist ristivanemad. Pucca. Nõiad. Simpsonid. Miki hiir ja sõbrad. **10.00** Hommikuköök. **10.30** Buduaar. **11.00** Peetri köök. **11.20** Nurgakivi. **12.00** Tasakaal. **12.30** Dr House. **13.30** Mf Metsikud Tibud. **15.35** Mf Paljasjalgne abimees. **17.25** Kirgeline torm. **18.25** Seitsmesed uudised: Nädalalõpp. **18.55** Vormel-1 MM 2008 kvalifikatsioonisõidud: Brasiilia GP. **20.10** Mf Simulant. **22.05** Mf Matsid Beverly Hillsis. **23.55** Mf Ohtlikud iludused. **1.40** Mf Ära vaata tagasi. **3.15** Kasparov vs Masin. **4.45** Vanad ja kobedad. **5.15** Uudised: Nädalalõpp.

P 2.11. — 5.40 Kirgeline torm. **7.20** Haldjaist ristivanemad. Pucca. Nõiad. Simpsonid. Miki hiir ja sõbrad. **9.55** Mf Putukalugu. **11.40** Meie Annid. **12.10** Võta või jätta. **13.05** STOP! **13.35** Mf Ooperifantoom. **15.25** Mf Robin Hood. **17.25** Kirgeline torm. **18.25** Seitsmesed uudised: Nädalalõpp. **18.45** Vormel-1 MM 2008: Brasiilia GP. **21.00** Laulud tähtedega. **22.45** Mf Taksojuht. **0.55** Diagnostika: mõrv. **1.45** Mf Ohtlikud iludused. **3.15** Mf Robin Hood. **5.00** Siberiekspress. **5.45** Peetri köök. **6.00** Uudised: Nädalalõpp.

Magnettormi päevad: 2., 4., 11., 16., 22., 26., 27., 29. ja 30. oktoober.

Armas eakas!

Kui tahad sõpradega kohtuda või tähtpäevi pidada, ootab Sind saksa restoran *Baieri Kelder*.

- * Sakste kamber – kuni 18 inimest
- * Väike saal – kuni 25 inimest
- * Suur saal – kuni 45 inimest

Baieri kelder

E–L kl 12–23

Tel 640 0045,
e-mail: reservation@stbarbara.ee
Roosikrantsi 2a, Tallinn 10119

Teistest väljaannetest

Hinnatõus nõõrib

Tänavu alanud ning ilmselt veel mõni aasta jätkuv inflatsioon ja igapäevaelu puudutav hinnatõus nõõrib keskmisel eestlasel hinge päris kinni. Kallinevad toit, kommunaalkulud, transport, harrastused ja veel lugematu hulk asju. Kui sa pead ka toidupoes iga senti lugema, siis tunduvad mõne poliitiku jutud Eesti heaolu jätkumisest kohatuna. Tekkinud olukorrast väljapääsu on inimestel raske leida, sest lisatööd keegi lõputult teha ei saa ning majandusraskuste tingimustes on seda ka väga vähe leida. Asja teeb eriti raskeks tõik, et riik ei tee praegu kulutuste kasvu piiramiseks midagi. Aastaid on Eestis viljeldud poliitikat, kus kulutuste ehk tarbimise maksustamise taustal kärbitakse tulude maksustamist. Ja löögi annab see inimestele, kes kõrgepalgaliste hulka ei kuulu. Riigikogu võimuses on tuleva aasta eelarvet ümber teha nii, et kärpida veel nii kulusid kui ka tulusid. Lihtsa inimese suhtes oleks see õiglane, öeldakse *Postimehes*.

Haigustest priina saja-aastaseks!

Tallinna Tehnikaülikooli kogunes 43 maailma juhtivat vananemise uurijat. Teiste seas oli kohal Cambridge'i ülikooli professor Aubrey de Grey. Ta juhib uurimiserühma, kes töötab välja inimest n-õ igavesti nooreks muutvat ravimit. Kui Grey püüdlused vilja kannaksid, poleks meil enam vanadust ja inimene võiks elada pikki aastaid noorena.

Kuid esialgu arutlevad paljud uurijad ka vanemaealiste tööhõive ja tervise ümber.

“Meil pööratakse vananemise teemale liiga vähe tähelepanu,” nendib Tallinna Tehnikaülikooli

dotsent Ülo Kristjuhan. 66-aastane bioloogias doktorikraadi kaitsnud mees on pea terve elu pühendanud vananemise ja tervise seoste uurimisele. Nüüdisaja uuringud näitavad, et vara pensionile jäänud ja mittetöötavad inimesed elavad ebatervislikumalt ning seetõttu vähem kui töötavad eakaaslased. Väga tähtis on vanema inimese vaimne ja füüsiline aktiivsus. Toitumise puhul ei tasu järgida hetketrende, vaid tuleb usaldada põhjalikke uuringuid. Jaapanlased on pikkade ja põhjalike uuringutega tõestanud, et õige toitumisega on võimalik eluiga pikendada ligi kümne aasta võrra. Jaapanis on keskmine eluiga 82,07 aastat.

“Minu uuringud näitavad, et number üks on inimese mõtlemine ja suhtumine eri olukordadesse,” väidab Ülo Kristjuhan.

Pikemalt oli sellest lugeda 15. oktoobri *Postimehe* terviselehekülgedelt.

Kärpe-eelarve eelistustest

Riigikogu rahanduskomisjoni liige Margus Tsahkna kirjutab Isamaa ja *Res Publica* Liidu häälkandjaks *Eesti Eest* 16. oktoobril, et eelarves on eelistusteks haridus, sealhulgas õpetajate palga tõus; riigikaitse — ainsana kasvas selle eelarve; majanduskeskkond — suudeti ära hoida sektorit kurnavad maksutõusud; põllumajandus — suudeti alles jätta põllumeeste otsetoetusi; regionaalareng — pääseti kärbetest regionaalarengu programmid.

Kahjuks ei ole kõik võimalik olevad erakonnad valmis julgeteks otsusteks ja tegudeks, sest järjekordselt hakkavad neid segama järgmise aasta valimised ja riskid. Reformierakonna hämamine haldusreformi teemal võib neile külge panna edumeelsuse asemel hoopis suurte pidurdajate märgi.

Üksik vanem leskmees soovib leida oma kodule sobivas eas **perenaist** ja endale head kaaslast. Kena kodu Jõgeva alevikus. Teat tel 772 2118, 55 925 442.

Müüa 1-toal mugavustega **korter** (30 m²) Pärnumaal Tootsis, I korrus. Vajab sanremonti. Kiire! Tel 51 922 694.

TALLINNA KREMATORIUM

Lahkunu transport krematooriumisse ööpäevaringselt kogu Eesti piires.

TUHASTAMISMATUS SOODSAIMA HINNAGA.

Kõik matusteenused.

KAKS KABELIT.

Suurim urnivalik Eestis.

Tel 623 8808 24h

www.krematorium.ee

Kas Videvik on tellitud?

KIIRUSTAGE!

Videvik — Eesti pensionäride nädalaleht.

Tellimishinnad kuni 30. novembrini 2008:

3 kuud – 102 krooni
4 kuud – 136 krooni
5 kuud – 170 krooni
6 kuud – 204 krooni
7 kuud – 238 krooni
8 kuud – 272 krooni
9 kuud – 306 krooni
10 kuud – 340 krooni
11 kuud – 374 krooni
(juulis leht ei ilmu).

Swedbanki (Hansapanga) seeniorikaardiga säästate 5 %, kui tellite 6 või 11 kuuks (aastaks).

Õnnesoovid

ANTON HERMANN – 90
Õnnitleb Valga Linna Pensionäride Liidu juhatus.

AINO SOHAR – 84
EIE-AGATE TUVIKE – 75
ENE LEEMET – 70
Õnnitleb Põlgaste eakate klubi Elulõng.

ÜLO MATVEUS – 83
HUGO OJAMÄE – 83
LEILI POLDER – 70
Õnnitleb Pärnu Pensionäride Liidu juhatus.

HEINO VILLEM – 81
Õnnitleb Elva eakate klubi Hõbemänd.

VÄINO VIHUP – 80
VALENTINA LEK – 70
Õnnitleb Jõhvi Pensionäride Ühendus.

UNO TAMMELA – 75
Õnnitlevad Kõue vallavalitsus ja vallavolikogu.

LEO SCHKIPEROV – 70
Tervist ja jätkuvat tegutsemisrõõmu soovib üliõpilaskodu toakaaslane, ekspedagoog Ants.

RAISSA JUHANS-MURUMETS – 70
Et veel pikki aastaid ei raueks Teie tahe ja energia Pärnu abivajajate toetamisel! Videviku toimetuse.

26. oktoobril talveajale ülemineks – keerame kellad tund aega tagasi.

HELDUR KARRO foto

HEINARD STENMANN
9. I 1929 – 16. X 2008
Leinavad töökaaslased
*Rahva Hääl*e toimetuse päevilt.
Ärasaatmine 23. oktoobril kl 11 Noarootsi kirikus.

HILJA HÜVA
23. X 1933 – 7. VIII 2004
Mälestame kallist õde
75. sünniaastapäeval.
Õde Koidu ja sõbranna Lilli.